БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

1925 чылда үндезилеттинген

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1958 ДЕКАБРЬ 21 ВОСКРЕСЕНЬЕ № 251 (4221)

Өртээ 20 коп.

Көдээ ажыл-агыйны улам ыңай хөгжүдериниң төлевилеттинип турар программазы социалистиг бүдүрүлге харылзааларын сайзырангайжыдары-биле, социалистиг өнчүнүң колхозтуң болгаш бүгү улустуң дээр ийи формаларының чоокшулажыышкыны-биле кады боттанган турар.

(СЭКП XXI съездизинге эш Н. С. Хрущевтуң илеткелиниң тезистеринден).

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң Пленумунуң дугайында

ИНФОРМАСТЫГ ДЫҢНАДЫГ

1958 чылдың декабрь 18-те СЭКП Төп Комитединиң Пленумунуң эртенги болгаш кежээки хуралдары болган. СЭКП Төп Комитединиң Бирги секретары эш Н. С. Хрущевтуң «Сөөлгү беш чылдарның дургузунда көдээ ажыл-агыйның хөгжүлдезиниң түннелдери болгаш көдээ ажыл-агый продуктуларын бүдүрерин улам ыңай көвүдедириниң сорулгалары» деп илеткелин чугаалажырын Пленум үргүлчүлеп турган.

Эртенги хуралга санал берген эштер: А. Ф. Карпов (Москва областың Серпуховск районунуң «Большевик» совхозунуң директору), С. К. Тока (СЭКП Тыва обкомунуң секретары), И. З. Кряж (Украинаның Сталино облазының партияның Старомлиновск райкомунуң секретары), К. Г. Пысин (СЭКП Алтай крайкомунуң секретары), В. Е. Семичастный (ВЛКСМ ТК-ның секретары), Н. Ф. Старовина (Львов областың Золочевск районунуң Сталин аттыг колхозунуң даргазы), Н. А. Булганин (Ставрополь крайның улус ажыл-агый чөвүлелиниң даргазы), З. М. Розенфельд (Москпроектиниң Архитектура мастерскаязының начальниги), С. Е. Леонтьев (Мособлкүүскомнуң чурт үлетпүр эргелелиниң начальниги), А. И. Васильев (Москва областың проект институдунуң директору), Т. А. Восканян (Москва областың тудуг материалдарының область эргелелиниң начальнигиниң оралакчызы), С. Д. Игнатьев (СЭКП Татар обкомунуң секретары), П. С. Головатенко (Украинаның Черкасск облазының партияның Черкасск райкомунуң секретары).

Кежээки хуралга санал берген эштер: А. Ф. Кононенко (Саратов областың көдээ ажыл-агый эргелелиниң начальнигиниң оралакчызы), А. Ю. Снечкус (Литва КП ТК-зының секретары), П. П. Лобанов (Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый эртемнериниң Ленин аттыг академиязының президентизи), И. Р. Раззаков (Киргизияның КП ТК-зының секретары), В. Г. Комяков (Украинаның КП Крым обкомунуң секретары), Т. Ф. Штыков (СЭКП Примор крайкомунуң секретары), П. И. Доронин (СЭКП Смоленск обкомунуң секретары), Е. П. Колущинский СЭКП Омск обкомунуң секретары), В. К. Адомавичюс (Литва ССР-ниң Капсук районунуң Черняхов аттыг колхозунуң даргазы).

СЭКП Төп Комитединиң бо чылдың декабрь 15-те ажыттынган Пленуму бодунуң ажылын 1958 чылдың декабрь 19-та дооскан.

СЭКП ТК-ның Бирги секретары эш Н. С. Хрущевтуң «Сөөлгү беш чылдарның дургузунда көдээ ажыл-агыйның хөгжүлдезиниң түннелдери болгаш көдээ ажыл-агый продуктуларын бүдүрерин улам ыңай көвүдедириниң сорулгалары» деп илеткелиниң талазы-биле бо хүнде пленумга санал берген эштер: Т. А. Юркин (РСФСР-ниң көдээ ажыл-агый министириниң оралакчызы), З. Н. Нуриев (СЭКП-ниң Башкир обкомунуң секретары). В. В. Мацкевич (ССРЭ-ниң көдээ ажыл-агый министри), А. Д. Даниялов (СЭКП-ниң Дагенстан обкомунуң секретары), Д. М. Матюшкин (СЭКП-ниң Краснодар крайкомунуң секретары, С. А. Строков («Россельмаш) заводтуң кол конструктору).

Пленумга эш Н. С. Хрущев допчу харыы чугаалаан.

«Сөөлгү беш чылдарның дургузунда көдээ ажыл-агыйның хөгжүлдезиниң түннелдери болгаш көдээ ажыл-агый продуктуларын бүдүрерин улам ыңай көвүдедириниң сорулгалары» деп, Н. С. Хрущевтуң илеткелиниң талазы-биле доктаалды СЭКП ТК-ның Пленуму хүлээп алган, ону парлап үндүрер.

СЭКП Төп Комитединиң Пленумунда

Декабрь 17-де СЭКП ТК-ның Пленуму бодунуң ажылын үргүлчүлээн. Эртенги хурал партияның Чита обкомунуң секретары эш **А. И. Козловтуң** саналы-биле эгелээн. Ооң чугаалааны:

— Сөөлгү беш чылдарда чурттуң көдээ ажыл-агыйының хөгжүлдези, эш Н. С. Хрущевтуң илеткелинде тодаргай болгаш ханы көргүскени ышкаш, ол үеде партияның болгаш чурттуң амыдыралынга, улустуң амыдыралынга өзулуг-ла төөгүлүг ужур-дузалыг болуушкын болганының дугайын херечилеп турар. Партияның ТК-зының ачы-хавыязы болза көдээ ажыл-агыйны шапкын көдүрериниң программазын ажылдап кылгаш, улуг организакчы болгаш политиктиг ажылды калбарттып, хүлээп алган шиитпирлерни боттандырарын хандырганы болур.

Мурнунда дыка хожудап турган Чита областың баштайгы чедиишкиннериниң дугайын оратор дыңнаткан.

Узбекистанның КП ТК-зының бирги секретары эш **С. Камалов** санал берген. Чуртка көдээ ажыл-агыйның улам ыңайгы күүлүг көдүрлүүшкүнүн хандырар талазы-биле партияның алган хемчегериниң шыннының болгаш чогуур өйүнде болганының дугайын ол чугаалаан. Эрткен беш чылдарда оргумаа-биле чылда хөвең бүдүрери Узбекиставга 2740 муң тонна болган, а эрткен беш чылдың бир чылында 2.210 муң тонна турган. Мал ажылының продукциязы база дыка көвүдээн.

Курск областың Хомудовск районунуң Калиновка суурунуң колхоз даргазы эш **В. В. Грачев** көдээ ажыл-агый айтырыгларының талазы-биле партияның төөгүлүг шиитпирлериниң колхозтарга чаагай саңдарлыг болганының дугайын чугаалаан.

Сентябрь Пленумунуң шиитпирлерин боттандырып турган, көдээ ажыл-агыйга үндезин өскерлиишкин чедип алган бис деп ол үргүлчүлээн. Дүжүт дыка бедээн, малдың баш саны каш катап өскен, колхозтуң болгаш колхозчуларның акша орулгазы көвүдээн.

Калиновкага чораан, эш Н. С. Хрущевтуң артель ажыл-агыйын көдүрер талазы-биле колхозчуларга берген сүмелериниң дугайын эш Грачев өөрүшкү-биле чугаалаан.

Академик **Т. Д. Лысенко** бодунуң чугаазынга агроном эртеминиң каш чугула айтырыгларын чугаалаан болгаш Мичуринниң материалистиг биологиязынга улурланган чүзүн-базын үнүүшкүннер-биле демиселдиң айтырыын чидии-биле тургускан.

ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының генетика институдунуң Горки-Ленинскиде шинчилел баазазынга чоруткан ажылдарының дугайын ол чугаалаан. Аңаа суук сүттүг инектерни үзү хөй сүттүг уксалың буталары-биле хайнактадып турган, үзү хөй сүттүг инектерни өстүрген. Ол инектерниң сүлүде үстүн ортумак хуузу бештен өвөөн эвес болуп турар.

Тамбов областың Мичурин районунуң Коминтерна аттыг колхозунуң даргазы эш **Е. И. Андреева** санал бергеш, бодунуң колхозунуң ажылының дугайын чугаалаан. Көдээ ажыл-агый артели 1960 чылда көдээ ажыл-агыйның ажыглалдыг чериниң үүс гектар бүрүзүнге хамаарыштыр 177 центнер эштти болгаш 400 центнер сүттү алыр деп хүлээлгени 1957 чылдың эгезинде алган. Ол хүлээлге алдарлыы-биле күүсеттинип турар. Келир чеди чылларда колхозтуң планнарының дугайын эш Андреева дыңнаткан.

Армениянның КП ТК-зының бирги секретары эш **С. Товмасянга** сөс берген. СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң соонда үеде Армян ССР-ге колхозтарның болгаш совхозтарның ниити орулгалары өзүп, көдээ ажыл-агый культураларының дүжүү болгаш мал ажылының продукчулуу бедип, колхозтарның орулгалары көвүдеп, колхозчу тараачыннарның чаагай байдалы дыка экижээн.

Колхозчу тургузугну улам ыңай хөгжүдер, социалистиг бүдүрүлге харылзааларын сайзырангайжылар, социалистиг өнчүнүң ийи хевирлерин — колхозтуң болгаш ниити улустуң өнчүзүн чоокшуладыр дугайында Пленумга эш Н. С. Хрущевтуң илеткелинде болгаш партияның XXI съездизинге илеткелдиң тезистеринде айыткан чүүлдер теория болгаш практика талазы-биле дыка улуг ужур-дузалыг.

Көдээ ажыл-агыйның янзы-бүрү эдырларының продуктуларының өртектериниң аразын дүүштүрер чорукту тодарадыры эргежок чугула.

Казахстанның кур черлерде ажылдап турарларының дугайын Кокчетов областың «Толбухинский» совхозунуң директору эш **Ф. Т. Моргун** чугаалаан. Совхоз ажылдап эгелээнинің баштайгы үш чылдарында 32 миллион рубльдің продукциязын сайгарган. Бо чылын совхоз 18 миллион рубльдің кызыл-тазын күрүнеге саткан болгаш ажыл-агый чылын 8 миллион рубль арыг орулга-биле доозуп турар. Бир центнер тараның үнези 43 рубльге планнаттынган турда, 23 рубль 40 копеек болуп турар. Тараа ажылы-биле чергелештир мал ажылы хөгжүп турар.

Эртенги хуралга Украинаның КП-ның Днепропетровск обкомунуң секретары эш **А. И. Гаевой**, Азербайджанның КП ТК-зының секретары эш **И. Д. Мустафаев** болгаш СЭКП-ниң Ростов обкомунуң секретары эш **Н. В. Киселев** олар база санал берген.

• • •

Кежээки хуралга Туркменияның КП ТК-зының секретазы эш **Д. Д. Караев** санал берген. Ооң чугаалааны:

— Көдээ ажыл-агыйны шиитпирлиг болгаш шапкын көдүрер талазы-биле бистиң партиявыстың дыка улуг тургузукчу ажылының түннелдерин эш Н. С. Хрущев бодунуң илеткелинге дыка күштүг көргүскен. СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң шиитпирлери көдээ ажыл-агыйның амыдыралчы чугула адырларының эргилделиг чүүлү болган. Ол шиитпирлер Туркменистанның көдээ ажыл-агыйын, ылаңгыя хөвең ажылының хөгжүлдезиниге база эки саңдарлыг болган. Республиканың колхозтары хөвең белеткелиниң планын хуусаа бетинде күүсеп, күрүнеге 390 муң тонна чиг хөвеңни саткан, ол дээрге, 1953 чылдазындан 82 муң тонна хөй болганы ол.

Партияның иштики ажылының чамдык айтырыгларын эш Караев ооң ыңай чугаалаан.

СЭКП ТК-ның Президиумунуң кежигүннериниге кандидат, Грузияның КП ТК-зының бирги секретары эш **В. П. Мжаванадзеге** сөс берген. Грузияның көдээ ажыл-агыйының хөгжүлдезиниң түннелдерин ол чугаалаан. СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң соонда Грузияда көдээ ажыл-агый продуктуларын бүдүрери өзүп, колхозтарда сагылга-чурум быжыгып, колхозчуларның материалдыг сонуургалдыы бедип, колхозтар экономика талазы-биле быжыккан.

Индирде—Чуваш АССР-ниң Ленин аттыг колхозунуң даргазы эш **С. К. Коротков.** Ийи чылдар мурнунда көдээниң мурнакчы ажылышчилери колхоз тургузуунуң күчүүлүг күжүнге даянгаш, чоннуң кижи бүрүзүнге онаштыр эт, сүт болгаш саржаг бүдүрер талазы-биле АКШ-ты чедериниге, көдээ ажыл-агыйның ажыглалдыг 100 гектар черинге хамаарыштыр 100 центнер эштти болгаш 300 центнер сүттү эдырынче бүгү совет тараачыннарны кыйгырган. Бистиң колхозувус ол хүлээлгезин эрткен чылын-даа, бо чылын-даа алдарлыы-биле күүсеткен.

СЭКП ТК-ның ачы-хавыязы болза партияга удур бөлүктү чогуур үеэзинде чаза шаап, партияның XX съездизиниң шиитпирлерин күүсеткининге шаптыктаашкынны чайлатканы болур деп, Эстониянның КП ТК-зының бирги секретары эш **И. Г. Кэбин** бодунуң саналынга айыткан.

СЭКП-ниң Москва область комитединиң секретары эш **И. В. Капитоновка** сөс берген.

Сөөлгү беш чылларда Москва областың партия организациязы колхозтарны болгаш совхозтарны организас-ажыл-агыйын быжыглаар талазы-биле чамдык ажылларны чоруткан. Бо үениң дургузунда мыйыстыг бода малдың баш саны 54 хуу көвүдээн, хаваннар ийи катап хөй, а куштарның саны бир миллион беш үүс муңлан үш миллион чартыкка чедир өскен. 100 гектар ажыглалдыг черге хамаарыштыр сүт бүдүрери области ам 308 центнер болгаш эштти — 49 центнер болуп турар.

Черкасск областың Христиновск районунуң Сталин аттыг колхозунуң даргазы эш **Ф. Г. Береговой** санал берген. Партияның XX съездизиниң болгаш ТК-ның сентябрь Пленумунуң шиитпирлерин күүсеткининиң түннелинде болдунуң колхозунуң чедип алган күш-ажылчы кайгамчыктыг тиилелгелериниң дугайын ол чугаалаан. Колхоз бо чылын тараа культураларының гектар бүрүзүнден 24,5 центнер дүжүттү алган. Көдээ ажыл-агыйның ажыглалдыг 100 гектар черинге хамаарыштыр 500 центнер сүттү болгаш 80 центнер эштти бүдүрген.

Кежээки хуралга Винница областың Ямпельск партия райкомунуң секретары эш **И. П. Руденко**, Воронеж областың Ново-Усманск районунуң Киров аттыг колхозунуң механизатору эш **Н. Ф. Мануковский** болгаш Кировоград областың партияның XX съездизи аттыг колхозунуң трактор бригадазының бригадири эш **А. В. Гиталов** олар база санал бергеннер.

• • •

СЭКП Төп Комитединиң Пленуму декабрь 18-те ажылын үргүлчүлеп турган. Эртенги хуралга Москва областың Серпухов районунда «Большевик» совхозтуң директору эш **А. Ф. Карпов** бир дугаарында чүве чугаалаан.

—Москва областың специализастаттынган совхозтарынга картофельди болгаш ногааларны бүдүрериниң күсели-биле Москва хоорайының чурттакчыларын картофель-биле болгаш ногаалар-биле хандырар дугайында доктаалды чоокта чаа СЭКП ТК болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели хүлээп алган деп ол чугаалаан.

Ногаалар бүдүрер талазы-биле бистиң совхоз хөй чыл иштинде специализастаттынып турар болгаш чамдык чедиишкиннерни чедип алган. 1953 чылда 12 муң тонна ногааларны болгаш 800 тонна картофельди өстүрүп турган болзувусса, бо чылын совхоз Москваже 30 муң тонна ногааларны болгаш 4 муң тонна картофельди чоруткан. Килограмм ногааларның бот-үнези 13 копеектен ашпайн турар.

Сталино областың партияның Старомлиновск райкомунуң секретары эш **И. З. Кряж** кукуруза өстүрериниң айтырыгларын чугаалаан. Амгы үеде районда кукуруза тарылга шөлдериниң 40 ажыг хуузун өөлеп турар. Ол чорук мал чеминиң быжыг суурун тургузар арганы берген, ооң түннелинде ниитиниң мал ажылы көскү өзүлделиг болган. Сүт бүдүрери беш чылдың дургузунда 4 катап, эштти — 12 катап көвүдөөн. Ам районда күш ажылы шапкын хөгжүп турар. Бо чылын 800 муң баш куштарны өстүрүп алган.

Ооң соонда СЭКП Алтай крайкомунуң секретары **К. Г. Пысин** чүве чугаалаан. Сөөлгү беш чылдарда край шуут чаарттынган. Кур черлериниң кайгамчык улуг делгемнери шингээттинген, чаа-чаа демир оруктарны, элеваторларны, суурларны туткулаан.

Алтайның кур черлеринге 20 совхозтарны организастаарынга 448 миллион рубльди күрүне чарыгдаан. Ол-ла өйде ажыл-агыйлар 751 миллион рубльдің продукциязын шагда-ла берген. Оларның арыг орулгазы 167 миллион рубль болган. Совхозтарның кол фондузу 479 миллион рубль четкен. Совхозтар организастаарынга күрүнениң чарыгдалы дуглаттынган. Кур черлер совхозтарында тараның ортумак бот-үнези сөөлгү беш чылда бир центнерниң 26 рубльге деңнежип турар. Ол дээрге чурда эң-не чиик өртектиг тараа болуп-дур.

ВЛКСМ ТК-ның секретары эш **В. Е. Семичастный** Ленинчи комсомол, бистиң аныяктар бүгү совет улус-биле бир дөмей көдээ ажыл-агыйны шиитпирлиг-биле көдүрер дугайында партияның болгаш чазактың хемчегелерин бир эп-сеткилби-ле чүүлүгүзүнүн турар деп чугаалаан. Ол хемчеглер аныяктарның хан-дамырындан тудуш амыдыралчы эрге-ажыктарынга дүжүп турар. Моон ужурунда бистиң аныяктар партияның хемчегелерин амыдыралга боттандырарынга изиг күзел-биле киришкен болгаш киржип турар.

Ооң соонда Ставрополь крайның улус ажыл-агый чөвүлелиниң даргазы эш **Н. А. Булганин** санал берген. Бистиң чуртувуска үнелеп четпес ужур-дузалыг өндүр улуг ажылды эш Хрущев баштаан Төп Комитеттиң удуртулгазы-биле сөөлгү чылларда партия кылган дээрзин илеткел болгаш Пленумга саналдар тодаргайы-биле көргүзүп турардыр деп ол чугаалаан.

Ооң ыңай ол болза ооң бодунуң киржип турганы партияга удур бөлүктүң ажылының дугайын, ооң боду ону канчаар көрүп турарын, ол бөлүк-биле холбажы бергеш партияның мурнунга кылган ышкындырыгларының дугайын ол чугаалаан. Партияга удур бөлүктүң — Молотовтуң, Маленковтуң, Кагановичиниң, мөөн болгаш Шепиловтуң дугайында эш Хрущевтуң бодунуң илеткелинге чугаалаан бүгү-ле чүүлдери, санал берген эштериниң чугаалаан бүгү-ле чүүлдери шуптузу шын болгаш шуптузу херек кырында турган чүүлдер-дир деп эш Булганин чугаалаан.

Эртенги хуралга ооң ыңай Львов областың Золочевск районунда Сталин аттыг колхозтуң даргазы эш **Н. Ф. Старовина,** СЭКП Татар обкомунуң секретары эш **С. Д. Игнатьев,** Украинаның Черкассы облазының партияның Черкассы райкомунуң секретары эш **П. С. Головатенко,** СЭКП-ниң Тыва обкомунуң секретары эш **С. К. Тока,** Моспроектиниң архитектура мастерскаязының начальниги эш **З. М. Розенфельд,** Мособлкүүскомнуң чурт үлетпүр эргелелиниң начальниги эш **С. Е. Леонтьев,** Москва областың төлевидел институдунуң директору эш **А. И. Васильев** болгаш өскелер-даа чүве чугаалаан.

СЭКП ТК-ның Пленумунуң декабрь 18-теги кежээки хуралынга Саратов областың көдээ ажыл-агый эргелелиниң начальнигиниң оралакчызы эш **А. Ф. Кононенко** бир дугаарда санал берген. Кожуг комбайнарын боду чоруур комбайннар кыдыр эде дерининиң айтырыын ол чугаалаан. Областа 9 муң кожуг комбайнарын эде дериири көрдүнген, ол чорук акша-хөренги болгаш ажылчын күжүнүң талазы-биле улуг камналганы бээр.

Литваның КП ТК-ның бирги секретары эш **А. Ю. Снечкустуң** чугаалааны: бо чылын республикада көдээ ажыл-агыйның ажыглалдыг үүс гектар чер бүрүзүнге онаштыр ажыл-агыйларның бүгү-ле категорияларының талазы-биле 363 центнер сүттү болгаш 71 центнер эштти бүдүрген. 1953 чыл-биле деңнээрге колхозтарның акша орулгалары 1958 чылда 4,3 катап көвүдээн.

Индирде—Көдээ ажыл-агый эртемнериниң В. И. Ленин аттыг Бүгү-эвилел академиязының президентизи эш **П. П. Лобанов.** Көдээ ажыл-агыйның талазы-биле ажылдап турар эртемденнер сөөлгү үеде боттарының күженишкиннерин чурттуң янзы-бүрү зоналарынга таарыштыр көдээ ажыл-агыйны чоруударының шын системазын ажылдап кылырынче мөөнөөн деп ол дыңнаткан.

Киргизияның КП ТК-ның бирги секретары эш **И. Р. Раззаков** тараа, картофель, ногаалар, чигир свеклазы, сүт бүдүрерин көвүдеткен Киргизияның тараажыларының чедиишкиннерин чугаалаан. Хөвең талазы-биле үре-түннелдиг чаржып турар Ортаакы Азияның республикаларынитиниң мал ажылын ең дүргенибиле көдүрери дээш боттарының аразынга социалистиг чарышты база калбартыр болза эки деп саналды ол кинрген.

Смоленск областың көдээ ажыл-агый ажыл-ишчилериниң амыдылында СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң соонда болган улуг өскерлиишкиннериниң дугайын СЭКП обкомунуң секретары эш **П. И. Доронин** чугаалаан. Смоленск область 1953 чылда 25 муң тонна эштти дужааган турган болза, 1957 чылда 51 муң тоннаны дужааган турган. Беш чыл бурунгаар колхозтар инек бүрүзүнден 1053 литр сүттү саап ап турган болза, эрткен чылда области сүт саап алышкыны бир инектен 2226 литр болган.

Индирде СЭКП Омск обкомунуң секретары эш **Е. П. Колущинский.** Омск областың көдээ ажыл-агыйының хөгжүлдезинде чедиишкиннерни ол сайгарып чугаалаан. Областа сөөлгү чылдарда 1 миллион 100 муң гектар кур черни андарган. Сөөлгү беш чылдарда колхозтар болгаш совхозтар болза, СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң мурнундагы 12 чылдарны катай алырга, ооң хөй тараазыны дужааган. Мен бодаарымга, Сибирьниң областарынга Т. С. Мальцевтиң системазы тааржып турар деп ол демдеглээн.

Кежээки хуралга ооң ыңай Украинаның КП-зының Крым обкомунуң секретары эш **В. Г. Комяков,** СЭКП-ниң Приморье крайкомунуң секретары эш **Т. Ф. Штыков** болгаш Литва ССР-ниң Капсукск районунда Черняховский аттыг колхозтуң даргазы эш **В. К. Адомавичюс** база санал бергеннер.

Антарктидада совет экспедициянын ужар-чүүл отрядынын командири поляр ужудукчузу эш В. М. ПЕРОВКА

Экипаштың кежигүннери эштер В. В. Афонин, Б. С. Бродкин, В. М. Сергеев, Е. Н. Меньшиков, Н. Г. Зорин, В. М. Макушок оларга

Совет чазактың болгаш бодумнуң өмүнөөмден Антарктидага аварияга таварышкан бельги поляр шинчээчилериниң амы-тынын алыр талазы-биле чазактың даалгазын чедиишкинниг күүсеткени дээш силерге байыр чедирип тур мен, эргим эштер. Силериниң эрес-дидим ажылынарны бүгү совет улус болгаш бүгү дешилгелиг кижи төрелгеген улуг кичээнгей-биле хайгаарап турган. Силериниң чоруткан маадырлыг бо хөрөөнгерге совет улуска болгаш бистиң социалистиг ниитилеливисте бар турар бедик шынарлар — улустарның найыралы дээш эрес-дидим болур болгаш кижилерни кижизии-биле көөр чорук илерээн.

Силериниң эрестиг чоруунарны совет улус бедии-биле үнелээн. Чазактан шаңнааны-биле силерге байыр чедирип, силериниң кадык чаагай болурунарны болгаш силериниң нарын база чаагай ажылыңарга чедиишкинниг болурунарны күзедим.

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. ХРУЩЕВ.

1958 ч. декабрь 18.

ССРЭ-ниң Далай Флодунуң Министерствозунуң Совгу чүк далай оруунуң кол эргелелиниң поляржы ужар-чүүл самолёдунуң экипажының кежигүннерин шаңнаар дугайында

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Чарлыы

Антарктиданың бельги шинчээчилериниң амы-тынын ап тура, эрес-дидим болгаш бедик мергежилдиин көргүскени дээш, шаңнаары болза:

Ленин ордени-биле

Перов Виктор Михайлович — самолеттуң командири.

Күш-ажылчы Кызыл Тук орден-биле

1. **Афонин** Владимир Васильевич — ийиги ужудукчу.
2. **Броткин** Борис Семенович — штурман.
3. **Зорин** Николай Гаврилович — борт радизи.
4. **Меньшиков** Ерофей Николаевич — борт механиги.
5. **Сергеев** Виктор Михайлович — борт механиги.

«ХҮНДҮЛЕЛДИҢ ДЕМДЭЭ» ОРДЕН-БИЛЕ

Макушок Виктор Маркелович — хелемечи.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы К. ВОРОШИЛОВ.
ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Секретары М. ГЕОРГАДЗЕ.
Москва, Кремль, 1958 ч. декабрь 18.

ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИН СЕСКИ СЕССИЯЗЫ

ОБЛКҮҮСКОМНУҢ АЖЫЛЫНЫҢ ДУГАЙЫНДА

Ажылчы чоннар депутаттарының область Совединин сески сессиязы чоокта чаа болуп эткен.

Ажылчы чоннар депутаттарының область Совединин күүскомунун ажылының дугайында отчет илеткелди облкүүскомнун даргазының оралакчызы эш **А. А. Козленко** кылган. 1959—1965 чылдарда ССРЭ-нин улус ажыл-агыйын хөгжүдерининг контроль чурагайларының дугайында эш Н. С. Хрущевтун илеткелининг тезистерин съезд мурнунун чугаалажын көрүүшкүннери бүгү совет улус-биле бир дөмей Тыванын ажылчы чоннарының ортузунга политиктиг болгаш күш-ажылчы идепкейлиг чоруктун күчүлүг чаа көдүрлүүшкүнүн болдурган болгаш совет тургузугнун езулуг демократизминин база социалистиг совет күрүнеени эргелеп башкарарынга миллион-миллион массаларның калбак киржилгезинин дугайын хереченилеп турар.

— СЭКП-нин XX съездизинин шиитпирлерин боттандырбышаан, партиянын болгаш совет чазактын хүн бүрүдеги сагыш салышкынының ачызы-биле ажылчы чоннар депутаттарының чер-чер Советтери область партия организациязының удуртулгазы-биле бодунун ажыл-агый болгаш культура-кижизидилгелиг ажыл-чорудулгазын экижидип, сонгукчулар-биле харылзаазын быжыглап, областын экономиказын болгаш культуразын көдүрер дээн демиселге чамдык эки түннелдерни чедип алган—деп, илеткелчи демдеглээн.

Областын колхозтарынга болгаш совхозтарынга 1958 чылда мыйыстыг бода малдың баш саны 1956 чылдың деннелинден 6,4 муң баш хөй болган, өшкү 103,2 муң баш көвүдээн. Область күрүнеге мал ажылының продуктуларын болгаш тараа дужаарының база садарының талазы-биле планнарын бо чылын хуусаа бетинде күүсеткен болгаш пландан дашкаар 3192 центнер эътти, 65,41 центнер сүттү болгаш 602 центнер дүктү дужааган. Өвүр, Бай-Тайга, Барыын-Хемчик болгаш Эрзин районнарының колхозтарының ажыл-ишчилери сүт бүдүрининг талазы-биле эки түннелдерни чедип алганнар. Олар чыл планын 1958 чылдың декабрь 1-де күүсеткен болгаш пландан дашкаар 304,8 тонна сүттү күрүнеге сатканнар.

Бии-Хем районнун «Кызыл тараачын» колхозунун Туранда сүтбараан фермазы бо чылдың 11 айларының дургузунда саар инек бүргүзүнден ортумаа-биле 2020 кг сүттү алган, ол болза эткен чылдыындан 208 кг хөй болур. ССРЭ-нин Дээди Совединин депутады эш Завьялова бодунга быжыглаан инек бүргүзүнден 11 айларның дургузунда 2342 кг сүттү, ол фермада Маады Бии-уруг 2436 кг сүттү, «Элегес» совхозтун саанчызы, Таңды район Совединин депутады Чащина 2863 кг сүттү саап алган.

Өвүр, Бии-Хем районнарның колхозтары хой бүргүзүнден дүк кыргын алырының болгаш күрүнеге дүк садарының планын күүсеткеннер. Областын колхозтары дужааган дүгүнден 26,9 млн. рубль орулганы алган. Таңды район Совединин депутады, «Элегес» совхозтун хойжузу Чооду Чалбаа бодунун кадарып турары хой бүргүзүнден 5 кг дүктү, ол-ла совхозтун хойжулары Суван-оол, Кызыл-оол олар хой бүргүзүнден 4,5—5 кг дүктү алганнар.

— Моон-биле чергелештир ниитинин мал ажылының хөгжүдезинде үлүг четпестер ам-даа бар. Малдын баш санын чүүлүннер аайы-биле өстүрининг планын бо чылын эрлээн хөй районнар күүсетпээн. Малдың кызыраар чоруу ам-даа хөй—деп, эш Козленко демдеглээн. Мал ажылы болза областын улус ажыл-агыйының кол адыры болур. Ындыг турбуже чамдык районнар, көдээ Советтер, колхозтар баштаар черлери мал ажылында ажылдап турар болхозчуларның амыдыралчурталгазын экижидер, культуразын көдүрер дугайында кошкак сагыш салып турар.

Тараа ажылы бүгү-ле көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезинин үндезини болур. 1958 чылда көдээ ажыл-агыйның культураларының байлак дужуду өстүрүнген болгаш ажаап алдынган. Бо чылын областын колхозтары гектардан ортумаа-биле 16,5 центнер, совхозтары 17,5 центнер дужуттуг алган болгаш Төрээн чурттун шыгжамырынга 5 миллион 520 муң пуд тараазы киирген хөрээн болгаш өскелер-даа фондуларны тургузарынга база колхозчуларның күш-хүннеринге эдбекшилдиг тараазы бөөрينге ам тараа четчир.

Үлетпүрү болгаш тудугну чер-чер Советтери канчаар удуртун, дузалажып турарын илеткелчи тодаргай чугаалаан. Бистин областын үлетпүрү чыл бүрүде шапкын хөгжүп, чаа-чаа тудуглар хөйү-биле ажыглалга кирип турар. Чурт үлетпүрүнүн эргелелиниң бүдүрүлгелери ниити продукция бүдүрининг талазы-биле бо чылдың 11 айларының планын 112,6 хуу, эът-сүт болгаш аъш-чем эргелелиниң бүдүрүлгелери планын 111,7 хуу күүсеткен. Эткен чылдың бо үеви-биле деннеэрге бо чылын 130,8 хуу хөй продукция ийикпе азы 18 миллион рубль түнге хөй продукцияны бүдүрген, бараанның продукциянын бот-үнези планга удур 3,6 хуу чиигээн, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү эрлээн бедээн. Туйбу заводу, Элегестің шахта эргелели, ыяш заводу, мебель фабриказы, Шуурмактың, Туранның райпромкомбинаттары, Кызылдың дааранылга комбинады боттарының ажылын эрлээн экижиткеннер.

Эът, сүт болгаш аъш-чем үлетпүрүнүн эргелелиниң бүдүрүлгелери бо чылын хлеб-булка кылыгларны, эътти, колбаса кылыгларны, чалан сүттү арткей чылдан хөйну берген. Областын үлетпүр бүдүрүлгелериндe мурнакчы ажылчыннарның саны көвүдеп турар. Оларның аразында Тожунун райпромкомбинадының ажылчыны, область Совединин депутады эш Данзынай, Кызылдың дааранылга комбинадының мастери эш Тулова, «Элегес» шахтазының шахтеру эш Патрикеев, Кызылдың ыяш заводунун ыяш кезиичизи эш Топтан болгаш өскелер-даа бар.

Чурт үлетпүрүнүн болгаш эътсүт үлетпүрүнүн бүдүрүлгелерининг ажылында чамдык эки көргүзүглербиле кады улуг четпестер ам-даа бар—деп илеткелчи айыткан. Чамдык райпромкомбинаттар ай, квартал планнарын күүсетпейн турар. Ылангыя сууржун байдалче шилчээн колхозчуларның бажың иштининг бөдүүн, чиик өртектиг өт-херекселлерин база тус черниң тудуг материалдарын бүдүрининг планнары күүсеттинмейн турар.

Чурт үлетпүрүнүн эргелели (начальниги эш Коссов), эът, сүт болгаш аъш-чем продуктуларының үлетпүрүнүн эргелели (начальниги эш Маркин) бүдүрүлгелерни кошкак удуртун, чоннун хереглелиниң чиик өртектиг, бедик шынарлыг чүүлдерин бүдүрини калбартыр талазыбиле ажыл-агыйжы эвес ажылдап, сан-хөө ажылын экижидеринге чогуур кичээнгей салбайн, ажыл төлевирينге ажыр чарыгдалдарны болдуруп турарлар деп оратор айыткан.

Оон ынай илеткелчи орук транспорт, харылзаа, коммунал ажыл-агый болгаш тудуг, садыг кооперация, капитал тудуг ажылдарының, бюджет күүселдезинин талазы-биле чедиишкиннерни болгаш бар четпестерни бодунун илеткелинге тодаргай чугаалаан.

Облкүүскомнун, оон доктаамал комиссияларының, килдистерининг ажылын тодаргай анализтеп чугаалаан,— бир эвес облкүүском улус ажыл-агыйының бүгү адырларын удуртурун улам тода болгаш ханы боттандырып, бодунун ажылын чорударда доктаамал комиссияларга болгаш совет активке даянып турган болза көдээ ажыл-агыйда, үлетпүрде, тудугда, коммунал ажыл-агыйда, транспортта, садыг ажылында айытган чедиишкиннер, оон-даа хөй болгаш улуг четпестер болбас турган ийик—деп эш Козленко миннип чугаалаан.

Облкүүском, оон даргазының оралакчылары, ылангыя эш Тарасов областын чурт үлетпүр килдизинин, автотрестин, облкоммунал килдизинин, тудуг трезинин удуртукчуларына хүн бүрүнүн негелдезин салбайн, аар-саар, үүрмек айтырыгларны колдадыр көрүп, чугула шиитпирлерининг күүселдезин кошкак контрольдап турган. Областын план комиссиязының ажылына облкүүском чогуур кичээнгейни салбайн турганының түннелинде оон ажылында улуг четпестер бар. Районнарның ажыл-агый планнарын четпес өөренип көрүп, көдээ ажыл-агыйның чамдык адырларының продуктулуун эвээждир планнаар чорукту болдуруп, көдээ ажыл-агый бүдүрүлгелерин зоналар болгаш тус-тус ажыл-агыйлар аайы-биле райончударын эртем езугаар чорутпайн турар. Областын план комиссиязы (эш Томилин) план органнарының мурнунга чазактын салганы чаа сорулгага дүүштүр бодунун ажылын ам-даа эде тургузуп ап шыдаваан. Планнаашкын-биле материал-техниктиг хандырылганын аразында дүүшпес, үстүүшкүннүг таварылгалар бар болуп турар деп чүве сессияга илерээн.

Отчеттуг үениң дургузунда культураның, кадык камгалалының, социал хандырылганың улам ыңай хөгжүдези болгаш ажылчы чоннарның материалдыг чаагай байдалының бедик көдүрлүүшкүнү чедип алдынган деп чүвени илеткелчи болгаш санал бергеннер айтып турганнар. Школаларның четкизи өскен, өөреникчилерниң саны дыка көвүдээн. Школаларда өөредилгекижизидилге ажылы эрлээн экижээн. Политехниктиг өөредилгениң болгаш өөреникчилерни күш-ажылга кижизидер талазы-биле баштайгы базымнарны кылдынган.

Школаларның амыдырал-биле харылзаазын быжыглаар болгаш чуртта улус өөредилгезинин системазын улам ыңай сайзырадыр дугайында СЭКП Төп Комитединин болгаш ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелиниң бүгү улустун чугаалажын көрүүшкүнүнге кирген тезистерин өзугаар улус өөредилгезинин органнарының болгаш школаларның ажылын улам тодаргай удуртур, оларның ажылчорудулгазын коммунистиг тургузуушкүннүн чаа негелдезинге дүүштүр эде тургузары эргежок чугула болуп турар.

Кадык камгалал, социал хандырылга органнарының албан черлерининг ажылы илеткеле калбак чыруттынган. Ол албан черлерининг ажылында чедиишкиннерни болгаш четпестерни илеткелчи тодаргай фактыларга көргүскен. Область Совединин, районнар болгаш көдээ Советтерниң депутаттарының, башкыларның, әмчилерниң болгаш культура чырыдыышкын ажылдакчыларының улуг отряды—интеллигенцияның дузаламчызы биле облкүүском чедип алган чедиишкиннерни улам быжыглап, четпестерни өң кыска хуусаада узуткан турган, областа культура хөгжүлдезинин чеди чыл планын чедиишкиннит күүседирин, культураның, кадык камгалалының ажылын экижидерин болгаш ажылчы чоннун чаагай байдалын улам ынай көдүрерин чедип алыр.

— Ажылчы чоннар депутаттарының область Совединин күүсекчи комитеди партияның директиваларын күүсетпишаан, Советтерниң организас-массалыг ажылының деннелин бедидерг, организас-массалыг ажылды үндезини-биле экижидери, ажылчы чоннар-биле харылзааны быжыглаары, улус ажыл-агыйын хөгжүдерининг чеди чыл планын чедиишкиннит күүседири, СЭКП-нин төөгүлүг XXI съездизин чаа-чаа күш-ажылчы чедиишкиннер-биле уткууру, оон-биле коммунизм тургузуушкунунуң хөрээнге бодунун салышкынын киирери болур — деп илеткелчи бодунун илеткелин доозкан.

* * *

Отчет илеткелдің талазы-биле санал шүүмчүледдер калбарган.

Элегестің шахта эргелелиниң Кызыл хавак шахтазының шахтеру депутат эш **Швайко** облкүүскомнун чанында план комиссиязының (даргазы эш Томилин) ажылында улуг четпестерни шыңгыы шүүмчүлээн.

— Элегес шахтазы 1954 чылда 62,9 муң тонна хөмүр дашты казып турган болза 1958 чылдың 11 айларының дургузунда 104 муң тонна хөмүр дашты каскан. Ам бо үеде шахта хүнде 345 тонна хөмүр дашты казып турда сөөртүн үндүрери хүнде чүгле 280 тонна болуп турар кылдыр планнаан. Шахтаны электроэнергия-биле хандырарын болгаш аңаа чуртталга тудуун чорударын областың план комиссиязы шын эвес планнаанының хараазы-биле чамдык бергедээшкиннер болуп турар—деп, ол чугаалаан.

— Чурттун бүгү шахтерлары чазактың доктаалын өзугаар 6 шактыг ажыл хүнүнче болгаш ажыл төлевирининг чаа системазынче шилчээн турда бистин шахтаның шахтерлары ам-даа шилчивээн. Бо айтырыгны облкүүском болгаш оон план комиссиязы кончуг оожум шиитпирлеп турар—деп, эш Швайко шүүмчүлээн.

Каа-Хем районнун Сарыг-Септи чөөн талакы сонгулла округундан сонгуттурган депутат эш **Салчак** бодунун ажылдап турары «Октябрь 14 чылы» көдээ ажыл-агый артелиниң колхозчуларының амыдырал чурталгазы чыл бүрүде улам-на экижип турарын тодаргай чугаалаан. Бо чылын колхоз гектардан ортумаа-биле 18—20 центнер дужуттуг өстүрүп алган. Мал чемі четчири-биле белеткеттинген.

— Бистің бүгү малывыска сиген болгаш силос четчир. Мээн ажылдап турарым № 1 төп сүтбараан фермазы сүт саалдазының чыл планын шагда күүсеткен. Бо чылын колхозчунун бир күш-хүнүнге 4 кг тараа, 6 рубль онаажыр—деп, ол чугаалаан.

Хоорайларны, суурларны чаагайжыдарының талазы-биле ажылды көдээ Советтер ам-даа кошкак удуртуп турар деп эш Салчак шүүмчүлээн.

Облкүүскомнун көдээ ажыл-агый эргелели көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглери-биле ажылды дыка кошкак тургузган, калбарыстыр тургузар дугайында айтырыгны чамдыкта хынамчы чок көөр чорук-тар бар. Дээди болгаш ортумак эртемниг кадрларның ажылдап үнер чоруу ам-даа хөй.—Кадрлар айтырыын шиитпирлээрде, кайы-бир ажылга киирерде, азы үндүрерде областын көдээ ажыл-агый эргелели (начальниги эш Цевменко) хамаарышкан районнарның удуртур организацияларының санал-онаның албас, сүмелешпес чүүлдер бар—деп, Улуг-Хем райкүүскомнун даргазы эш **Шыырап** тодаргай чижектерни көргүзүп шүүмчүлээн.

Облпотребсоюзтун баштаар черинин даргазы эш **Арланмай** санал бергеш, бо чылын хереглел кооперациязының шүүмүнүнге 23 магазинерни, хөй-ниитининг элээн кам чемненилге черлерин ажыглалга киргенин, кооператив садыы бараан саарылгазының планын бо чылдың 11 айларының дургузунда 106 хуу, өлүк, дүк, хыл болгаш өске-даа чамдык белеткелдерниң планын кооперация ажылдакчылары ажыр күүсеткенин бодунун саналынга демдеглээн.

Ындыг болза-даа хереглел кооперациязының, оон хөй ниити чемненилге черлерининг ажылында амдаа улуг четпестер, өре-самчыгдалдар бар болуп турарын оратор миннип чугаалаан. Бо чылын Бай-Тайга, Тожу, Улуг-Хем, Сүт-Хөл райполарда самчыгдалдар хөй болуп турар.

Райкүүскомнар, көдээ Советтер садыг болгаш хөй ниити чемненилге черлериниң ажылын четпес удуртуп, кошкак дузалажып турар.—Облкүүскомнун даргазының садыг, үлетпүр, транспорт болгаш орук ажыл-агыйын удуртуп харылаар ужурлуг оралакчызы эш Тарасов садыг ажылын, оон планларының канчаар күүсеттинип турарын сонуургап көрбес, хуучу кежигүннерниң, облпотребсоюзтун баштаар черинин хуралдарынга чалаарга келбес, мөсөдөн хоорук, чүгле кабинет ажылынга өйлежип орар—деп, эш Арланмай шүүмчүлээн.

Область Совединин күүскому депутаттарга даянып алган, отчеттуг үениң дургузунда эрлээн ажылдарны чорутканын, оон түннелинде үлетпүрде болгаш көдээ ажыл-агыйда мурнакчыларның саны көвүдеп турарын профэвилеллерининг область Чөвүлелиниң даргазы, депутат эш **Намай** демдеглээн.

Облкүүском перспективтиг айтырыгларны оперативтиг шиитпирлээринге эвээш кичээнгей салып, колхоз болгаш совхоз бүдүрүлгезин көдүрерине көдээ Советтерниң ролюн бедидерин ам-даа чедип албайн турар. Облкүүском, райкүүскомнар, көдээ Советтер көдээ ажыл-агыйның экономиказынче хандыр кирип, колхозтар баштаар черлериниң, совхозтар директорларының, көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглерининг кичээнгейин мал болгаш чер ажылының продукциязын көвүдерининче, оон бот-үнезин чиигедириниче угландырары чугула.

Тус черниң эвээш продуктулуг малдарын бедик продуктулуг, болбаазырангай уксаалыг малдар-биле эжиждер, үрежидер ажылга көдээ ажыл-агыйның область эргелелиниң, оон тускай эртемниглериниң удуртукчу ролю кошкак болуп турар.

Оон ынай эш Намай совхозтарда, МТС-терде, СТС-те

ССРЭ-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ СЕССИЯЗЫНГА УТКУШТУР

Улус өөредилгезин эде организастаар дугайында тезистерге холбаштыр саналдар

* * *

Күш-ажыл—ургларны кижизидериниң үндезини

СЭКП-ниң XX съездизи эрткенден бээр чүгле ийи чыл ашкан. Ынчалзажок бо кыска үениң иштинде улус өөредилгезиниң талазы-биле улуг өскерлиишкиннер болган. Школалар өөредилгениң амыдыралдан хоорук чоруун ажып эртер, материалдыг баазаларны быжыглаар талазы-биле алзан ажылдарны кылгылаан.

Оон чижээн бистиң школавыстан бо ийи көрүп болур. 3 чыл мурнунда оон девискээринге шаанда туткан, ийи берген бир—бир улуг өөренир бажың, столовая болгаш чаңгыс башкы чурттаар бажың турган. Сөөлгү чылдарда бистиң школавыс танытынмас кылдыр өскерилген. 160 кижи өөренир чаа өөредилге корпустуг, столоваялыг, чунар бажыңныг, хлеб быжырар черлиг, складтарлыг болгаш 120 өөреникчилер чурттаар ийи интернаттарлыг, чазаныр мастерскаялыг, спорттуң бүгү хевирлерин кылырына долу таарымчалыг спорт шөлдүг, 12 аал иштин чурттаар башкылар бажыңныг. Школа долузу-биле радиожуттунган.

Бо таарымчалыг байдалдарны тургускан чорук өөредилгени күш-ажылы-биле холбаштырар аргаларны берген. Маңаа улуг дузаны «Чаа орук» колхозтуң баштаар чери көргүзүп келген. Бисте чоруп турар бүгү ажылдарны колхозтуң деткимче, дузаламчызы-биле чорудуп турар.

Колхозтуң 150 олуттуг клувун өөреникчилер болгаш башкылар транзалаан, балгаштаан база чугайлааш, будун берген. Чыл бүрүзүнде колхозтуң бүгү ногааларын, картофелин өөреникчилерниң бригадалары ажаап турар. Өөредилгени иштиниң ажыктыг күш-ажылы-биле холбаштырып, өзүп орар салгакчыларны күш-ажылды коммунистиг өлү-биле көөрүнге кижизидер деп, СЭКП-ниң XX съездизиниң айтыышкынларынга үндезилээш школаның башкылар коллективи колхоз-биле кады чамдык ажылдарны кылган. Ургулар, оолдар интернаттарда бүгү ажылдарны боттары кылып чанчыга бергеннер. Оларның иштинде 40 ажыг кижи хлебти эки быжырып билирлер. Столоваяда чаңгыс поварның удуртулгазы-биле манчы-хуужуурга чедир нарын чемнерни кылырынга 5 класстан өрү өөреникчилер киржип турарлар.

Ылаңгыя оолдарның эң-не туралыг чери чазаныр мастерская апарган. Аңаа күш-ажылдың хевирлеринге болгаш чазаныр, дарганнаар чорукка чүгле өөренип турар эвес, чамдык чүүлдерни кылып турарлар. Эрткен өөредилге чылында школаның оолдарының кылган макетазы («Келир үеде бистиң суур» деп) районнуң ургларының техниктиг чогаадыкчы ажылдарының маргылдаазынга бирги черни эзелээн. Эрткен өөредилге чылында школаның оттулар 2000 куб. метр ыяжын өөреникчилер боттары белеткээннер.

Чайгы бригадалар өөредилге чылының эгезинде багай эвес түннелдерлиг келгенин адаанда саннар көргүзер: өөреникчиларниң № 1 бригадазы дуржулгалыг колхозчу мастер Күнзеннің удуртулгазы-биле колхозтуң болгаш школаның херегленинге долузу-биле четчир 40 мун эки шынарлыг туйбуну кылган. Өөреникчиларниң № 1—2 бригадалары барык-ла школа ажыттынарынга чедир колхозтуң хову ажылынга турганнар. Оларның күжү-биле 2500 тонна ажыг эки шынарлыг мал чемин белеткээн. Үстүнде ажылдарның түннелинде бистин өөреникчилеривис 1958 чылдың чайынында 2598 күш-хүннерин ажылдап алганнар. Өөредилге чылы доостуру билек-ле өөреникчилер школазын септеп, аңаа ажылдаары бистиң өөреникчилериниске чанчыл болган. Өөреникчиларниң болгаш башкыларның күжү-биле эрги школа корпузун чаа черже көжүргеш, 70 кижи чурттаар интернат кылдыр эде туткан.

Школаның 8-тен өрү класстарының өөреникчилерин колхозтуң автомеханиги В. И. Журавлев чүгле учебник-биле эвес, машинаның кезектерин өөредип турар. Чазыы оларның эзлээн хөй үшкү класстың чоллаачылары деп атты чедип алырлар. Ургларның эргезинде 7 даараныр машиналар бар, олар чамдык хептерни боттары быжып, даарап өөрени бергеннер. Өөреникчиларниң күш-ажылче чүткүлдерин колхоз баштаар чери улуу-биле деткип турар. Чоокта чаа колхоз баштаар чериниң шиитпирин ёзугаар 40 ажыг өөреникчилерни өртектиг чүүлдер-биле шаннаан.

Ынчалза-даа бо чүүлдер ыракта четпес. Аныяк салгакчыларны кижизидер ажылды амыдырал-биле холбаштырарының чугулазын бүгү совет улус-биле деңге бистиң школаның башкылары болгаш өөреникчилерниң ада-иелери деткип турар. Аңаа холбаштыр бистиң чамдык саналдарывыс база бар. Бүгү ниитиниң сес чылдыг өөредилгезин боттандырарда ындыг школаларны колдады тургуспушаан, улуг-улуг колхозтарның төвүнге 9—12 класстарның кежээки школазын ажыдып болурунуң аргазы бисте бар. Бо сорулга-биле колхоз төвүнүң чоогунга долу механизастаттынган ферманы, чазаныр черни, автоажыл-агыйны организастаар деп ада-иелер саналдап турар. Ургларны 8 хардан эгелеп өөредир саналга каттыжып турар. Чүге дээрге, чаа кижиниң чорту бүгү талалыг өөрүлдезинге болгаш күш-ажылга киреринге таарымчалыг. Ынчалза-даа РСФСР-ниң школаларының алдарлыг башкызы В. Чылбактың бүгү ниити 9 чылдыг өөредилге дугайында саналы ындыгла бүзүренчиг эвес болгу-дег. Оон барымдаазы чамдык тыва ургларның үргүлчү ажыл-биле холбаалыг, ону көрүп, өзүп, чаңчыккан онзагай байдалы ол чаңгыс чылды чоктатпас. Аңаа кирерде харын амгы школа системазында ышкаш эвес, моон соңгаар ырыны, күш-культураны, күш-ажыл кичээлин эге класстардан эгелээш, тускай эртемниг башкылар башкылаарын чедип алыры улуг рольдуг.

Тыва дылды өөренирин бирден он ийи класстарга чедир планнаан, биологияның шагын узадыр болза чугула деп саналдыг бис. Бо талазы-биле тыва сес чыл школаларының шак хувааллдазының дугайында облононуң төлевилелин өөренип көрзе чогуур.

Өөредилге чылының сөөлүнде ийи недельдиг эвес, харын ай хуусалыг практиканы чөп организастаар болза эки түннелдерни бээр. Ынчалза-даа эш Дөжүлдейниң саналында көдүрүп турары Ставрополь крайның школаларының практиказын бистиң байдалывыска чорудары ам бодунда берге. Ону боттандырар дизе, колхоз азы хоорай, суур бүрүзүнүң ангы-ангы байдалдары-биле чүгле өгелеп болур.

Академик Лавреньевтиң бүзүреткени «Правда» солунда чүүлге каттыжып, школа партазындан «онза угаанныгларны» шилип өөредир тускай школа тургузар болза, чамдык өөреникчилериниң талазындан база-ла күш-ажылды эрегелеп көөр, ындыг школаларже чүткүлдер төрүттүнмезин дээш, бүгү ургларны кандыг-даа категория чокка (музыкага, чурукка, балет-танцыга талантылыглардан өскезин) бүгү ниитиниң ортумак өөредилгезинге хаара тудары чугула ышкаш.

Ургларны амыдыралдан болгаш дешилгеден чыдып калбас кылыр кижизидер төлээде, школаларның политехниктиг өөредилгеге хамаарыткан дериглерин эртем техниканың чаа чүүлдери-биле дерилир болгаш тускай эртемниглер-биле хандырар херек. Мурнундагы ышкаш, МТС-териң болгаш бүдүрүлге черлериниң талазындан школалар херимнериниң иштин үрелик «сектер» болгаш ушта бижээн элендилер-биле бокталдырар чорукту шуут болдурбас херек.

Интернаттарны улам калбартыры бистиң обласка эң-не чугула ужурдузалыг. Оларга күрүненин долу хандырылгазын мурнуку принципке тургузар болгаш моон соңгаар 1—3 класстардан өрү өөреникчилерни улуң санында багай демдек чок кижилерни оон-биле хандырза чогуур. Бо чорук башкыларның болгаш ада-иелериниң харысалгазын дыка бедидер. Класска катап олурган өөреникчини даразында чылдагы өөредилгезин көрбейн бир чылда хандырылгага кирбес болза эки. Бир эвес киирер таварылгада күрүненин үндүргени шүүделин адаезинден төлединиң ортумак нормазын тургусса эки.

Бо эде тургузуушкуннар-биле кады амгы башкы кадрларны болгаш школаларның удуртур кадларын амгы үениң негелдезинге дүрген чоокшуладыр төлээде, массалыг курстарны, өөредилгелерни организастаар чорук кончуг чугула.

Н. КУНЧУН,
Эрзин районнуң Бай-Даг ортумак школазының директору.

Номчукчуларның бижип турары

Барыын-Хемчик районнуң «Совет тыванның 5 чылы» колхозунуң колхозчулары 1959 чылда парлалга чагылдазынга идепкейлиг киришкеннер. Колхозта чагылда чок өгбүле барык-ла чок.

М. ЧҮЛДҮМ.

* * *

«Большевик» колхозтуң хой каларчызы Күлер-Кара Барыын-Хемчикте дуржулгалыг малчыннарның бирээзи. Оон коданында төрүүр 600 хойларының чаш төлүн менди камгалап алыр сорулганы ол салган. Баштай төрүттүнген 62 хураганнары эки доругуп турар.

К. КАРА-САЛ.

* * *

Сүт-Хөл районнуң «Бора-Тайга» көдээ ажыл-агый артелиниң күш-ажылы кылып шыдаар хереезен кежигүннери артель бүдүрүлгезинде идепкейлиг киржип турарлар.

Күш-ажылы кылып шыдаар 422 кижи минимумну күүседип, мурнакчы ажылдап турарлар. Каларчылар Күштүг, Сырбык олар малдың семиртилгезин экижиткеш, хой бүрүзүнден 2—2,3 кг дүктү кыргып алганнар.

М. ЧАРТАК-ХУНА.

* * *

Чөөн-Хемчик районнуң Ленин аттыг колхозунуң анчылары Осур, Чадамба, Дагба, Дазыр-оол олар бо сезонда кижи бүрүзү колхозунга 1500 рубльдің өлүүн киирер сорулга-биле Урулар сыннарынче аңнап үнгеннер. Баштайгы үнүүшкүнде 8000 рубльдің өлүүн киргеш, катап аттаныпканнар.

С. МОНГУШ.

Колхозтуң тудугжуларында

Бай-Тайга районнуң «Малчын» колхозунуң тудугжулары бо чылын багай эвес ажылданнар. Тудугжулар ниитизи-биле 91 чуртталга бажыннарын, оон иштинде малчыннарның кыштагларында, күзеглеринде 16 бажыңнарны, планда көрдүнген мал каалаларын болгаш культура-амыдыралдың тудугларын бүрүн кылып, ажыглалга киргеннер.

Тудуг бригадазының бир звенозу туйбу белеткевишаан, чуртталга бажыннарының септелгезин чорудуп турган.

Амгы үеде тудуг бригадазының кежигүннери ыяш белеткелин организастыг чорудуп турарлар.

Д. ИРГИТ.

Мурнакчы звено

Чөөн-Хемчик районнуң «Искра» колхозунда Х. Деспилдейге баштаткан тудуг звенозунуң тудугжулары кылза чогуур ажылының чыл планын күүсеткен.

Звенонуң кежигүннери тудуг ажылы-биле чергелештир күсү тарза ажаап алышкынынга база идепкейлиг киришкеннер.

Тудуг звенозу хойжу С. Маадыр-оолдуң кажаазының септелгезин кылып. бруцеллезтуг инектер кирер чаа кажааны тудуп дооскан. О. Долчун-оол, С. Семис-оол, К. Дандар-оол болгаш Эдер-оол олар хүн нормазын 120—180 хуу күүсеткеннер.

И. ЧЫЛБАК-ООЛ.

Бүдүрүлгениң чаартыкчызы

Чурукта: Кызылдың алгы заводунуң сапык кылыр цехиниң идиктер быжыкчызы Иван Пришвицынның бодунуң чогаадып кылганы идиин көрүп олурары.

Фото С. Феоктистовтуу.

Совет Армияның хүрээлелинге албан эрттирип тургаш, халажып чана бергеш-ле сапык даараар цехке ажылдап кирип алырын Иван үргүлчү бодап чораан. Чүге дээрге, ол шеригже чоруурунуң мурнунда Кызылдың сапык даараар мастерскаязынга 4 ай хиреде аапсаап ажылдар кылып, өөреникчилеп турган. Ук бүдүрүлгениң ажыл-ишчилериниң ынчаардагы кылып турган шевергин, чараш хром идиктери аныяк оолдуң келир үеде мастер болур улуг сонуургалын хаара туткан.

Шериг албанын эрттиргеш, ол 1956 чылда төрээн хоорайынга ээп кээп, күзеп чорааны ажылын уламчылаары-биле алгы заводунуң сапык кылыр цехинге база катап ажылдап эгелээн.

Алгы заводунда комсомол эге организациязының тургусканы уран-чүүл бөлүмүнүң удуртукчузунга ону киргениниң соонда ук бөлүмүнүң киржикчилери коллективиниң мурнунга боттарының талантызын 3 удаа көргүскеннер. — «Иван дээрге, баянны эки ойнаар эр болгаан, уран-чүүл бөлүмү моон удуртулгазы-биле кончуг солун программаларыг концерттерни тургускулааш коллективке көргүскүлээни көрүкчүлериниң сонуургалын хаара туткан турган» деп цех мастери Григорий Иванович Кузьмин бадыткап турар.

Иван Пришвицын ам мастерскаяда янзы-бүрү идиктер быжып ажылдап турар. Эрткен күзүн октябрьның эгезинде хоорайдан бирле хереезен кижи иштин чылыглап кылып казан хереезен улустуң күзүн, чазын кедери майыкталаш идиин экелгеш, меңээ мындыг хевирлиг кылдыр идиктен кылып берип көрүнер деп чагыг кылган.

Оон мурнунда ук цехке ындыг идиктер кылырын шеневээн турган. Чагытны кылыры берге-даа болза, аныяк мастер ону чажам дивейн хүлээп алган.

Эң баштай кылган идик коллективтив кежигүннериниң болгаш чагыг киирген кижиниң сеткилинге ёзулуг-ла кирер, хөлчок таарымчалыг эки болган. Оон эгелээш-ле Иван Пришвицын бо эрткен үениң иштинде аңы-аңы беш-алды кире хевириниң 30 ажыг эш идиктерин боду бышкаш даарашкан. Оон ынчаар бышкылаан идиктерин амдызында цехтиң хоочун ажылчыннары Романов-биле Менжевец олар даарап турарлар.

Оларның бүдүрүн кылгылаан идиктерин чагыкчылар күзелдин-биле саткылап ап, мастерге өөрүп четиргенин илередип турганнар. Ындыг идиктерни амдызында массалыы-биле бүдүрүп үндүрер дээрге, уштур, кедерде хереглээр колуннай тырттар бичии-бичии нарын демирлер болгаш идиктиг кедер аскынга хаажылай даараар тускай белеткээн янзы-бүрү нарын алгы материалдар база сарыг савыяага өөнеш, ону даараар хендир чок болуп турар.

Аныяк мастериң бут-биле даараныр машиназының харжаланы кырында база дужунда ханада күзүн, чазын кедер чылыг идиктериниң моделдерин үүл-бүрү кылдыр чуруугулааш салгылап, аскылап каттылаан. Ол бүгүнү мастер болу тускай журналдардан көргеш хевирлеп чуруп, нургулайын-на боду чогаадып чуруугулаан.

Оон чогаатканы бо чаартыкчы эгелээшкинни коллектив изин-биле үнелеп көрген. Бир эвес моон соңгаар четпес материалдарны четчелеп апса ук бүдүрүлгеде хөй орулганы ап, чонга таарымчалыг хепти кылып болурунуң аргазы бар.

— Мээн кол сорулгам, чаа чеди чылдың планын амыдыралга боттандыржыры, ону чедип алырда бүдүрүлгеге эң-не ажыктыг чаа-чаа эгелекчи үүлдерни чогаатканы, ону херек кырынга күүселири болур деп Иван Пришвицын чугаалап турар.

С. ТАС-ООЛ.

Амыдырал негеп турар

Өөредилгени күш-ажыл-биле ханы холбаштырар, төлээде кудуку класстардан эгелээш-ле кылып шыдапкы дег ажылдарны өөреникчилерге кылдыр. Ажылдың хемчээли назыларга таарышкан болуру чугаажок. 7-ден 15 хар чедир ургларны сес чыл школазын өөренип эртер болгаш аңаа эртемнер үндезинериниң аңгыда күш-ажылчы белеткелдерни алган турар. Күш-ажылчы белеткелди эки дераттынган мастерскаяларга, школаның дуржулга участоктарынга болгаш үстүү класстарның өөреникчилери колхозтарның фермаларынга, тарылга шөлдериниң эрттирери эки.

Көдээ ажыл-агыйның сезоннуг үезин барымдаалаш, ол ажылдарга ургларны калбаа-биле киириштирер сорулга-биле школага өөредилгени сентябрь 1-ден апрель 15-ке чедир чорудары эң таарымчалыг болур деп бодаар мен.

Школаларның материалдыг суурун быжыглаар, өөредилгени чаңгыс эзлчеглиг кылдыр шилчидер үе келген. Колхозтар боттарының девискээринде школаларны шуут шефке алыры чугула апарган. Ылаңгыя мастерскаялар, күш-культура залдарының, интернаттарның тудуун колхозтар болгаш көдээ интеллигенцияның, өөреникчиларниң күжү-биле канчаа тудуп ап болбас деп.

Школа бүрүзү тускай дузалаар ажыл-агыйлыг болур. Ол школага дыка дузалыг. Бистиң Хандагайты ортумак школазы чүгле бо чылын безин хаваннар өстүрүлгезинден 10.000 рубльдің орулгазын алган болгаш оон-биле школага хереклиг машиналарны садып алган. Ол ышкаш школага эзлээн каш инектериниң, чылгының, куштуң, шээр малдың — ниитизи-биле мал болгаш куш фермазын тургузар деп турар бис. Бо чорук ылаңгыя бистиң Өвүр ышкаш мал ажыл-агыйлыг районга онза чугула. Оон ынай школа бүрүзү 20—50 гектар хире тарылга, сиген шөлдүг болуру черле албан. Мал болгаш чер ажылын башкыларның киржилгези-биле өөреникчилер боттары чорудар ужурлуг.

Өөредилгени, класстан дашкаар ажылдарны тус черниң онза байдалдарын барымдаалап чорутса эки. Бистиң Өвүр районга өөредилгени мал ажылынче, келир үениң билиглиг кадарчыларын, саанчыларын, тускай эртемниглерин белеткээринче угландырар.

Сес чыл доосканнар 2—3 чыл хиреде колхозларга ажылдаар болгаш чамдыктары кежээки школаның системазы-биле оон ынай өөредилгени алыр. Ынчангаш кежээки школаларның өөредилге системазын үндезини-биле өскертсе эки. Кежээки школаның өөреникчилеринге недельде 3 чедир хостуг хүнну бээри черле чугула. Ол ышкаш тускай консультацияларны организастаар.

Сес чыл школазының баазазынга 4 чылдың (12 чыл кылдыр) ниити билигниң ортумак школаларын тургузар саналга каттыжып турар мен. Бо хуусаа эртемниериниң үндезиннерин өөренирине, күш-ажылчы белеткелдерни четчири-биле алырынга онза магадылалдыг. Ынчангаш башкыларны белеткээрин көвүдедири, дүргедедири, чамдык башкыларның шылгалдазын чорудары черле чугула. Практикалыг кичээлдерни, күш-ажыл, мал болгаш чер ажылының үндезиннерин башкылаар башкыларның белеткелинче кичээнгей салыр. Оон-биле кады башкыларның бот өөредилгезин чугулалап көөр. Бот өөредилгениг башкыларга недельде 1—2 хүнну хостап бээри, шөлээзин будун, будун чартык ай чедир узадыры негеттинип келген.

Чамдык черлерге үеним, ажылдың аайы-биле өөредилгени шуут-ла күш-ажыл-биле холбаштырып база болур ужурлуг. Хүнде 4 шак өөренгеш, 2 хире шакта колхозка азы будүрүлге черинге чүге ажылдап болбас деп. Чайгы үелерде 8—9 класстарга өөреникчилериниң будүрүлге бригадаларын организастаар. Ук бригадаларны мал болгаш чер ажылынга тускай план-биле таарыштыр тургузар. А 5—6 класстар өөреникчилеринге чогуур үеде эзлчег-биле школа участогунга ажылды эртирери таарымчалыг.

Колхозтар төптеринге сес чылдың, районнар төптеринге 12 чылдың школаларын тургузар саналга каттыжып турар мен. Оон-биле кады район санынга школа-интернаттар турар болза дыка эки болур.

Д. СҮНДҮП,
Хандагайты ортумак школаның директору.

Ада-иелериниң саналдары

«Школаның амыдырал-биле харылзаазын быжыглаар дугайында болгаш чуртта улус өөредилгезиниң системазын улам ыңай сайзырадыр дугайында» СЭКП ТК-ның, ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелиниң тезистерин Каа-Хем районнуң төвү—Сарыг-Сеп суурда өртумак школаның өөреникчилериниң ада-иелери-биле башкыларының каттышкан хуралынга чугаалажып көрген. Тезистер дугайында болгаш аңаа холбаштыр районга улус өөредилгезиниң талазы-биле ап чоруттунар хемчеглериниң дугайында школа директору эш Поляков ада-иелерге илеткеп берген.

Ада-иелер илеткелди улуг сонуургал-биле дыңнааш, боттарының саналдарын бергеннер. Ада-иелер Катайцев, Кузьмин, Зерницкая, Маслова, Очур-оол олар боттарының саналдарынга тезистерни изин-биле деткээннер. «Күш-ажылга ынакшыл—коммунизм тургузукчузу кижиниң бирги чергениң хүлээлгези. Бүгү тала-биле билиглиг кижилерни белеткээри—бистиң ниитилелдің хөгжүлдезин улам дүргедедир» деп саналдап турганнар.

Эш Катайцев саналынга мынчап чугаалаан: «Улус өөредилгезин эде тургузары бистиң элээн хөй будүрүлгелеривистиң болгаш албан черлериниң ажылын база экижидерич негеп турар. Бодап көрүнер, өөредилге эргелекчизи эш Иванова бисте, бүгү школада чүгле 2 өөреникчи кончуг эки өөренип турар, багай демдек чок чаңгыс-даа класс чок деп чугаалады. Ол мени хөлзедип турар-дыр. «2» демдектер интернаттта ургларда диштивис. Ынчанмайн канчаар, өөреникчилер удуур дазылга сыныышпас-тыр. Каяа кичээл дапкыралаар боор. Алды чыл бурунгаар бо-ла тар интернат турган, ам-даа хевээр арткан. Улус өөредилгезин эде тургузар дугайында бо хирс чугула айтырыг көдүрүп турар үеде школаның дирекция чери, районо, райкүүском «мурнундагы Культура бажыны хосталыр чүве эвеспе оц» дижип, аңаа идеген, чаа интернат тударын шуут уттуп алган турары окта шын эвес».

Районнуң байдалынга хамаарыштыр, өөредилгениң ийиги чадазының будүрүлге өөредилгезиниң үезинге холбаштыр будүрүлге черлериниң ажылын таарыштыр көөрүн ада-иелер база сүмелеп турганнар. 1959—1960 өөредилге чылдарында чаа программаже шилчий берген үеде, МТС база районнуң будүрүлге комбинады чергелиг будүрүлгелериниң ажылы амгы деңнелге хевээр турар болза, ажылчын мергежилди чедип алыр дээн өөреникчиге чамдык бергелерни таварыштыра бээр, ынчангаш моон соңгаар ол будүрүлгелериниң ажылын аныяк салгакчыларга билиглерни берип шыдаар кылдыр экижидеринче угланган хемчеглерни алырын ада-иелер саналдааннар.

Ада-иелер ургну 8 харлыындан эгелеп школага өөредир чорук ону баштайгы класска сагынгыр бодалдыг апарган турарын база сес чыл школазын дооскаш, будүрүлге өөредилгезинче кирер үеде 16 хар четкен турарын барымдаалааш киргеп саналды деткээш, ону өөренип көөрүн сүмелеп турарлар.

С. ТАМБА.

Колхозчу суурну чаагайжыдарынче кичээнгейни күштелдирер

Сүт-Хөл район Совединин 10-гу сессиязы районнуң колхозчу аратторының культурлуг чурттагазының деңнелин улам ыңай бедидер айтырыгның дугайында райкүүском даргазы эш М. Доржунуң илеткелин чугаалашкан.

Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың ада сагыш садыышкынының ачызында он-он чурттагга бажыннарлыг, школа, эмнелгелерлиг болгаш культура албан черлериниң, садыгнар дыка хөй чаагайжыды кылдынган тудугларлыг, электрижиттинген болгаш радиожуттунган чараш чаагай колхозчу суурларның областың өске-даа районнарында ышкаш Сүт-Хөл районда база калбарганын илеткелчи чугаалаан.

Көшкүн чораан араттарның суржун амыдыралче колдуунда шилчээнин, «Ишкин», «Бора-Тайга» колхозтарның төптери районнуң өске колхозтарныындан дүрген өзүп, чаагайжып турарын, өглерден бажыңнарже шилчээш, культурлуг, чаагай амыдырал чурттагганы доразан-на тургузуп алган «Алдан-Маадыр» колхозта эш Бавыкпан чижектиг он-он мурнакчы колхозчуларның аттарын сессия демдеглээн.

Ындыг болза-даа чамдык колхоз удуртукчуларының четпес ажылдап турарындан колхозтарның төптеринде болгаш одар, турлагларда хөй-хөй чурттагга бажыңнарының шынарының чавыс болуп турары илерээн.

— Киров аттыг болгаш «Алдан-Маадыр» колхозтар төптериниң кудумчулары чаагайжыттыймаан, кудуктар казар, көвүрүгжүгештер тургузар, ыяш тарыыр ажылдарында калбарбайн турар. Ылаңгыя Киров аттыг колхозтуң даргазы эш Очур-оол, Сүт-Хөл көдээ Советтиң даргазы эш Чадамба олар колхозчуларның бажыңнарынга өөрүп барып, оларның амыдырал-чурттагазының байдалын сонуургап көрбейн турарлар — деп, ол колхозта хереезеннер чөвүлелиниң даргазы эш Хорлуу шын шүүмүүлээн.

Чамдык колхозтарда тудуг бригадалары колхозчуларның чурттагга бажыңнарын чедир тутпайн, крыша, кладовка болгаш өске-даа чугула дерилгелер чокка дужаап турар чоруктуң түннелинде даштындан көөрге чаңгыс аай хевирлиг, а ишти чедир кылдынмаан, соок бажыңнарда ийи-үш чылдар дургузунда чурттап турар «Алдан-Маадыр» колхозта 73 хардыг Санчырай ышкаш өске-даа колхозчулар кайы-даа колхозтарда барын депутаттар эштер А. Сергей, Дажы олар демдеглээннер.

Колхозчу суурларны чаагайжыдып, колхозчуларның чурттагга бажыңнарын культуржударынга дилиг материалдарының, чугай, туйбунуң чугула болурун айытпышаан, тудугнуң, ол материалдарын будүрерин көвүдедир хемчеглерни алырын колхозтар баштаар черлеринге депутаттар айтып турган. Бажың иштиниң херекледдерин хөй-биле садыглаар хемчеглерни алырын райпонуң баштаар черинден (даргалары эштер Хунажык, Орлов) олар база негеп турганнар.

— Колхозчу суурну арыг-шевер байдалга тургузуп, чурттакчыларның кадыын камгалаарын экижидеринче угланган элээн чугула саналдарымны колхоз даргазы эш Найдың хүлээп алган, а херек кырында оларның чаңгызы-даа боттанмаан чорук хомуданчыг — деп «Ишкин» колхозта эмнелге черинің эргелекчизи эш Очур-оол сессияга демдеглээн.

Ол колхозтуң Кызыл-Тайга суурунда эмнелге салбырының эргелекчизи сөөлгү айларда чок болуп турарын, Үстүү-Ишкинде малчыннарга эмнелге дузаламчызының хандырттынмайн келгенин айытпышаан, районнуң кол эмчизи эш Сизыхтың адрезинге шыңгыы шүүмүүлелди депутаттар таварыштырганнар.

Колхозчу суурларның тудугларының ажылын башкарып, удуртур хүлээлгелиг райкүүскомвуң колхозтар тудуунуң талазы-биле кидизинин (эргелекчизи эш Прыгунов) дыка четпес ажылдап, тудуг ажылынга тодаргай контрольду боттандырбайн келгенин, а ол ышкаш харылзааның район конторазындан (начальниги эш Глухов) колхозчу суурларда радио точкаларын үргүлчү эвес ажылдадып, колхозтар-биле район төвүнүң телефон харылзазын чогуур бедик деңнелге тургуспайн турарын сессия четпес деп демдеглээн.

Суржулганың айтырыында үстүнде ышкаш өске-даа четпестерни чайлатпышаан, көдээ Советтериниң депутаттарының, активчилериниң күжүнге даянгаш, колхозчу суурларның арыг-шеверин чаагайжыдылгазын, колхозчуларның суржун, культурлуг чурттагазының деңнелин бедидер хемчеглерни айытган шиитпирни сессия хүлээп алган.

С. КЮРЮ.

„ССРЭ-ниң көдээ ажыл-агыйының хөгжүлдезиниң кайгамчыктыг түңнелдери“

КЫДАТ УЛУС РЕСПУБЛИКА

ПЕКИН. (СЭТА). «Сөөлгү беш чылдарның дургузында ССРЭ-ниң көдээ ажыл-агыйының хөгжүлдезиниң түңнелдериниң болгаш көдээ ажыл-агый продуктуларын бүдүрерин улам ыңай көвүдедир сорулгаларның дугайында» СЭКП Төп Комитединиң Пленумунга СЭКП ТК-ның Бирги секретары эш Н. С. Хрущевтүң илеткелиниң допчулалын Кыдаттың бүгү төп солуннары улуг эгелер адаанда парлаан.

Н. С. Хрущевтүң илеткелиниң допчулалын «Жэньминь жибао» солун «ССРЭ-ниң көдээ ажыл-агыйының чедишкиннери болгаш сорулгалары. 1958 чылда Совет Эвилелинге тарааларның бүгү чылдарның дургузунда эң-не бедик дүжүү—8 миллиард ажыг пуд тараа ажаа алдынган» деп эгениң адаанда парлаан.

Пекиниң болгаш Кыдаттың өскедаа хоорайларының радиостанциялары эш Н. С. Хрущевтүң илеткелиниң допчулалын каш-даа удаа дамчыткан.

ПОЛЬША УЛУС РЕСПУБЛИКА

ВАРШАВА. (СЭТА). Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң Пленумунуң ажылының дугайында информастыг дыңнадыгны Польшаның төп солуннары парлаан.

«Сөөлгү беш чылдарның дургузунда көдээ ажыл-агыйның хөгжүлдезиниң түңнелдериниң болгаш көдээ ажыл-агый продуктуларын бүдүрерин улам ыңай көвүдедир сорулгаларның дугайында» СЭКП ТК-ның Бирги секретары эш Н. С. Хрущевтүң илеткелинден допчулалды солуннар улуг эгелер адаанда парлаан.

Эш Н. С. Хрущевтүң илеткелинден допчулалды «Трибуна люду» солун «ССРЭ-ниң көдээ ажыл-агыйының хөгжүлдезиниң кайгамчыктыг түңнелдери» деп эгениң адаанда парлаан.

ССРЭ-де болгаш АКШ-та көдээ ажыл-агый продукциязының чамдык хевирлерин бүдүрүп турарын деңнештирген домактарны эш Хрущевтүң илеткелинден солуннар онзалап алгылаан.

ГЕРМАН ДЕМОКРАТТЫГ РЕСПУБЛИКА

БЕРЛИН. (СЭТА). Берлиниң демократтыг солуннары СЭКП ТК-ның Пленумунуң дугайын дыңнатпышаан, эш Н. С. Хрущевтүң илеткелиниң тодаргай допчулалын парлагылаан.

«Нейес дейчланд» солун илеткелди тайылбырлавышаан, сүт болгаш мал саржаан бүдүрер талазы-биле Совет Эвилели АКШ-ты шагда-ла эрткен деп демдеглээн. Совет Эвилелиниң колхозчу тараачыннары эрткен беш чылдарның дургузунда бурунгаар чаа күчүлүг шураашкынны кылыр арганы берип турар ыңдыг чедишкиннерни чедип алган деп бо солун айыткан.

«Берлинер цейтунг» солун Совет Эвилелинде күр черлерни шингээдип ап турарының улуг ужур-дузалыын демдеглээн. Н. С. Хрущевтүң илеткелиниң дугайында дыңнадыгны «Бауэрн-эхо» солун «ССРЭ-ниң көдээ ажыл-агый продукциязының өзүлдезиниң чижеглээр чүве чок темпилери» деп эге-биле парлаан.

БОЛГАРИЯНЫҢ УЛУС РЕСПУБЛИКАЗЫ

СОФИЯ. (СЭТА). Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң Пленумунуң дугайында дыңнадыгны бүгү болгар солуннар парлап, СЭКП ТК-ның Бирги секретары эш Н. С. Хрущевтүң илеткелиниң допчулалын база парлагылаан.

«Отечествен фронт» солун Н. С. Хрущевтүң илеткелиниң допчулалын «ССРЭ-ге көдээ ажыл-агый продуктуларының әлбекшилинче», «Земледельско знамя» солун «ССРЭ-ге көдээ ажыл-агыйны чаа, улам-на күчүлүг көдүрүүшкүнүнче» деп эгелериниң адаанда парлаан.

ВЕНГР УЛУС РЕСПУБЛИКА

БУДАПЕШТ. (СЭТА). СЭКП ТК-ның Пленуму ажыттынган дугайында дыңнадыгны Венгрияның Төп солуннары парлаан. «Непсабадшаг» солун Пленумга эш Н. С. Хрущевтүң илеткелиниң допчулалын «Сөөлгү беш чылдарның дургузунда совет көдээ ажыл-агый бодунуң хөгжүлдезинге кайгамчык улуг чедишкиннерни чедип алган» деп улуг эгениң адаанда парлаан. «Совет Эвилели көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниң чамдык адырларында АКШ-ты шагда-ла мурнай берген» деп «Мадьяр немзет» солун онзалап демдеглээн.

Совет көдээ ажыл-агыйның шапкын хөгжүлдезин херечилеп турар таннарны болгаш фактыларны Н. С. Хрущевтүң илеткелинден солуннар көргүзүп турар.

РУМЫН УЛУС РЕСПУБЛИКА

БУХАРЕСТ. (СЭТА). СЭКП ТК-ның Пленумунуң дугайында дыңнадыг румын хөй-ниитиниң улуг сонуургалын болдурган. Сөөлгү чылдарның дургузунда Совет Эвилелиниң көдээ ажыл-агыйының улуг чедишкиннериниң дугайында дыңнадыгны радиодан хөй-хөй дыңнакчылар дыңнаан. СЭКП ТК-ның Пленумунуң дугайында информастыг дыңнадыгны, Н. С. Хрущевтүң илеткелиниң допчулалын Бухарестиниң бүгү төп солуннары көскү черлеринде улуг эгелер-биле парлаан.

АЛБАНИЯНЫҢ УЛУС РЕСПУБЛИКАЗЫ

ТИРАНА. (СЭТА). СЭКП ТК-ның Пленумунуң дугайында болгаш Н. С. Хрущевтүң илеткелиниң дугайында дыңнадыгны албани ажылчы чоннар улуг сонуургал-биле утказаан.

Кыдаттың Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң пленуму

ПЕКИН. (СЭТА). Кыдаттың Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң 1958 чылдың ноябрь 28-тен эгелээш декабрь 10-га чедир Учанга болуп эрткен алдыгы пленумунуң дугайында информастыг дыңнадыгны Синьхуа агентилели дамчыткан. Пленум эш Мао Цзэ-дуннуң даргалаашкыны-биле эрткен.

Пленумнуң хүн чурумунга дараазындагы кол-кол айтырыглар турган: улусчу коммуналарның дугайында айтырыг, 1959 чылда улус ажыл-агыйының планының дугайында айтырыг болгаш Кыдат Улус Республиканың Даргазы албан-дужаалга дараазындагы хуусаада эш Мао Цзэ-дуннуң кандидатуразын депшитпес дугайында айтырыг. Оон аңгыда, көдээ районнарга санны болгаш садыгны эргелеп башкарарының системазын экижидер дугайында айтырыгны болгаш делегей байдалының дугайында айтырыгны чугаалажып көрген. Бөлүктер аайы-биле болгаш пленарлыг хуралдарга долу болгаш ханы чугаалажып көрүүшкүнүң соонда пленум чугаалашкан айтырыгларның талазы-биле чогуур шиитпирлерни хүлээп алган. Эш Мао Цзэ-дун пленумга чугаалашкан айтырыгларның талазы-биле чугула саналдарын берген.

«Улусчу коммуналарга хамаарышкан чамдык айтырыгларның дугайында» шиитпирни пленум хүлээп алган. Улусчу коммуналарны тургузар дээш шимчээшкинге белик үнелеп көрүүшкүнү ол шиитпирде берип, 1958 чылда КУР-нуң улус ажыл-агыйының хөгжүлдезиниң дуржулгазын түңнээн болгаш 1959 чылда улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң угланышкынын тодаргайлаан. 1958 чылда республиканың улус ажыл-агыйының хөгжүлдезинге туруп көрбээн улуг тиилелге чедип алдынганын пленум демдеглээн. 1958 чылда үлетпүр болгаш көдээ ажыл-агый продукциязының чылда үндүрүлгези: кан эзилдирери 1957 чылда 5,35 миллион тонна турганындан барык 11 миллион тонна чедир; хөмүр даш казылдалы —1957 чылда 130 миллион тонна турганындан барык 270 миллион тонна чедир; металл кезер станоктар бүдүрер талазы-биле — 1957 чылда 28 мүн кезек турганындан барык 90 мүн кезек чедир өзерин көрүп турар. Үлетпүр болгаш көдээ ажыл-агый продукциязының өскедаа эң чугула хевирлериниң талазы-биле улуг немей өзүлде база болур.

Улус ажыл-агый тургузуушкунуң херээнге партияның политиказының шыннын бадыткаан, пленум 1959 чылда улус ажыл-агыйын улам ыңай шапкын көдүрерин көрүп турар көргүзүглерни тодаргайлаан. 1959 чылда улус ажыл-агый планын ажылдап кылырын болгаш улус төлөлекчилериниң Бүгү-кыдат хуралының ийги чыыжының бирги сессиязынга чугаалажып бадылаар кылдыр оны дамчыдып бээрин хамаарышкан албан черлеринге пленум дааскан.

Кыдат Улус Республиканың даргазы албан-дужаалга бодунуң кандидатуразын дараазындагы хуусаада депшитпес дугайында эш Мао Цзэ-дуннуң саналы-биле чөпшээрежирин пленум шиитпирлээн.

Көдээ районнарга санны болгаш садыгны эргелеп башкарарының системазын экижидер дугайында шиитпирни пленум хүлээп ап, а ол ышкаш делегей байдалын чугаалажып көрген.

Совет Эвилели баштаан социалистиг лагерь бо чылын улам-на быжыкканын, ооң сырый каттыжмышкыны улам-на быжааның пленум сеткил ханышкын-биле демдеглээн. Империалистиг реакционерлериниң болгаш ревизионистерниң кандыдаа өнчүк-чөнгөлери, хоп-нүүлү болгаш хоралакчы үүлгедиглери буурап дүжүүшкүнге чайлаш чок таваржыр.

1959—1965 чылларда Совет Эвилелиниң улус ажыл-агыйын хөгжүдер талазы-биле СЭКП ТК-ның кадургени планга пленум магадаан болгаш сорук кирген, ынчангаш ол планны коммунизм тургузуушкунунуң төөгүлүг ужур-дузалыг программазы кылдыр санап турар деп информастыг дыңнадыгда чугаалаан. «Бүгү депшилгелиг кижи төрелгетениң чаагай күзелдери болгаш кайгамчыктыг келир үели ол программада сиңиргин турар. Оны боттандырары делегейде күштериниң деңзигүүрүн дыка өскертир, тайбынның херээнге болгаш дайынны болдурбас дээш кижи төрелгетениң демиселинге улуг идигни бээр. Социализмниң болгаш капитализмниң аразында тайбың чарышка капитализмни социализм чайлаш чок тиилээр дээрзинге пленум ханы бүзүрелдиг».

ПЕКИН. (СЭТА). Кыдат Улус Республиканың Даргазы албан-дужаалга бодунуң кандидатуразын дараазындагы хуусаада депшитпес дугайты эш Мао Цзэ-дуннуң саналы-биле чөпшээрежир дугайында ККП ТК-ның сески чыыжының 6-гы пленумунуң Синьхуа агентилели дамчыткан шиитпиринде чугаалап турары болза:

Кыдат Улус Республиканың Даргазы албан-дужаалды моон ынай эдилевес деп бодунуң күзелин партияның Төп Комитединге эш Мао Цзэ-дун сөөлгү каш чылдарның дургузунда каш-даа удаа илередип келген. Долу болгаш бүгү талалыг чугаалажып көрүлдениң соонда ТК-ның пленуму эш Мао Цзэ-дуннуң ол саналы-биле чөпшээрежир болгаш Улус төлөлекчилериниң Бүгү-кыдат хуралының ийги чыыжының бирги сессиязынга Кыдат Улус Республиканың Даргалы албан-дужаалга ооң кандидатуразын депшитпес деп шиитпирлээн. Ол санал бүрүү-биле идепкейлиг шынар бүдүштүг, чүге дээрге күрүнеңиң даргазы эвес апарган эш Мао Цзэ-дун партияның ТК-зының Даргазының ажылынче чүм долузу-биле кирип шыдаар—ол чорук партияның болгаш күрүнеңиң угланышкынына хамаарышкан айтырыгларже бодунуң күштерин мөөнөөр улам улуг арганы аваа бээр, а ол ышкаш марксисчи-леницчи теорияның талазына ажылдаарына хөй үе-шакты хостап алыр арганы аваа бээр, бо чорук күрүне херектериниге удуртур рольду моон ыңай-даа боттандырарда аваа шаптыктавас деп ТК-ның пленуму санап турар. Ол чорук бүгү партияга болгаш чурттуң бүгү улузунга улам улуг ажык-дузаны бээр. Эш Мао Цзэ-дун чурттуң бүгү улустарының чүректиң ханызындан ынак болгаш шылгаттынган баштынчызы болуп турар. Эш Мао Цзэ-дун күрүнеңиң даргазының албан-дужаалын өөлевейн барганының соонда-даа, чурттуң бүгү улустарының мурнуку хевээр баштынчызы болуп арттар Эш Мао Цзэ-дун келир үеде ол ажылды база дагын кылыры негеттинер кандыг-бир онза байдалдар тыптып келзе, улустуң күзелинге болгаш партияның шиитпиринге дүүштүр күрүнеңиң даргазының албан-дужаалын өөлеп алырын аваа база дагын саналдаар апаар.

Хенертен халдаашкынны болдурбас хемчеглериниң дугайында айтырыгның талазы-биле эксперттериниң чөвүлел хуралының дыңнадыы

ЖЕНЕВА. (СЭТА). Хенертен халдашкынны болдурбас хемчеглериниң дугайында айтырыгның талазы-биле эксперттериниң чөвүлел хуралының декабрь 18-теги хуралы доозулганының соонда чарлаан дыңнадыгда социалистиг болгаш барыын талакы чурттарның төлөлекчилериниң чөвүлел хуралы чоруп турда киргеи саналдарын болгаш ажылчын документилерин санап көргүскен.

Дыңнадыгның түңнелинде айтып турары болза: «Чөвүлел хуралдың киржикчилери чугаалажышкыннар чоруп турда боттарының туруш бодалдарын тайылбырлаан болгаш чугаалашкан айтырыгның талазы-биле санал-оналдарны солушкан. Чөвүлел хурал ажыктыг болган, чүге дээрге талаларның бодалын илерелир арганы берген.

Бурган бодаралының болгаш чаа чылдарның каникулдары-биле хөлбаштыр, а ол ышкаш чөвүлел хуралдың ажылының дугайын чазактарга илеткээри-биле хуралды үзерин чөвүлел хуралдың киржикчилери дугуржуп алган. Хенертен халдаашкынны болдурбас айтырыгның талазы-биле чугаалажышкыннар болдунар-ла аргазы-биле дүрген эгелей бээр дээрзинге чөвүлел хуралдың киржикчилери идегелин илергейлеп тур».

Чөвүлел хуралдың чоруп турганының дугайында отчеттарны чазактарга-даа, КНО-нуң чиңгине секретарынга-даа кылыр деп дыңнадыгда айтып турар.

Краснодар край. Москваның Горький аттыг киностудиязы «Шөөшкак өңнүк» деп өңнүг кинофильминиң тырттырылгазын совет циркти 40 чылынга холбаштыр Сочиде эгелээн. Кино чурруктуң сценарийин М. Польпин, Н. Зиновьев болгаш Н. Эртман олар чогааткан. Тырттырылгада улустуң артизи Н. Боголюбов, республиканың алдарлыг артизи О. Попов, Е. Самойлов болгаш өскелер-даа кирип турар.

Чурукта: «Приморская» гостиницазында кино тырттырылга ажылының үезинде таварылга.

Фото И. Григоревтиин. СЭТА-ның фотохрониказы.

Черниң кылымал үшкү совет эдеринчизиниң үш мүн дээскинигни кылганы

Декабрьның 18-те Москва шагыбиле 23 шак 50 минута турда Черниң кылымал үшкү совет эдеринчизи Черни долгандыр үш мүн дээскинигни кылган. Эдеринчи бодунуң оруунче үжүдүп үнген үеден бээр 218 хонук эрткен. Ол үениң дургузунда эдеринчи 138 миллион ажыг километр хемчээлдиг орукту үжүдүп эрткен. Ооң эрткен оруу болза Айга 359 катап чедип болур хире болган болгаш Марс деп сылдыстың Черге эң-не чоокшулаан келген турар үезинде аваа ийи чартыктан ажыг катап чедип болур хире болган. Эдеринчиниң Черни бир дээскинериниң үезинин хемчээли ооң эң эгезинде турганынга бодаарга 3,71 минутага кызырылган болгаш ам 102,24 минутага деп апарган. Эдеринчиниң оруунуң эң ырак бедик 1880 километр турганындан 1530 километр чедир кудулап келген. Черни долгандыр эдеринчиниң бир дээскинериниң хонукта ортумак өскерлиишкин амгы үеде бүдүн чартык секунда хире болу берген.

Кылымал үшкү совет эдеринчини дурааннаар болгаш радиотехникиг херектеллер-биле чедишкиннигг хайгаарап көрүүшкүн үргүлчүлеп турар. Амгы үеге чедир саналгашинчиледдиң төвү радио талазы-биле 69 мүн ажыг хемчээшкиннерни болгаш дурааннап шинчилээн 7 мүн 500 ажыг хайгааралдарны алган болгаш ажылдап кылган, ол бүгү шинчиледдер астрономия талазы-биле совет-даа, даштыкы-даа хайгаарал станцияларындан болгаш обсерваториялардан алдынгылаан.

Ол алдынгылаан шинчилел-медээлерни өзүгаар эдеринчиниң оруунуң байдалын тодаргайлап, үениң эрткени-биле холбашыр ол оруктарның өскерлип турарының шынар байдалын ылавылап, эдеринчиниң шимчээшкини канчаар чоруп турарын тып доктаадып турар болгаш адачурттуң база даштыкының хайгаарал станцияларының бүгү-ле шинчилел херектерге айтыышкынларны берип турар.

«Маяк» деп дамчыдыкчының радио медээлерин бүгү делегейниң чүс-чүс радиостанциялары болгаш радиога сонуургалыглары хүлээп алырын үргүлчүлеп турар. Алдынган медээлерни шинчилеп тодаратканын өзүгаар алырга, «Маяк» деп дамчыдыкчының одалгазы колдуунда хүнүң чылынга ажылдаар батареядан алдынып турар болгаш ол ам чеди ай ажыг ажылдап турар.

Октаргайның делгеминге үжүдүшкүнүң байдалында хүнүң чылынга ажылдаар ол батареяның алегелдиг ажылдап турары болза Черниң кылымал эдеринчизиниң аппаратуразын электри одалгазы-биле хандырарының айтырыын совет эртемденнер болгаш инженерлер чедишкинни-биле шиитпирлээнин эртем өзүгаар бадыткан турары ол. Планеталар аразынга үжүдүп корабльдерни электри одалгазы-биле хандырарының айтырыын шиитпирлээриниң оруунда бирги базым болур совет эртемденниң ол чедишкини совет эртемниң болгаш техниканың төөгүзүнге база бир алдарлыг арынны киир бижип турар.

Декабрьның 21-де эдеринчини хүн үнериниң мурнунда сонгу широтаның 12-ден 61 градус чедир болгаш мурнуу широтаның 25-тен 60 градус чедир черге аваа карак-биле хайгаарап көрүп болур.

(СЭТА).

Редактор К. С. ШОЙГУ.

БАРЫЫН АФРИКА КҮРҮНЕЛЕРИНИҢ ЭВИЛЕЛИ

(Тайылбыр)

Барыын Африканың Каттышкан Штаттарының өзээн тургузар болгаш олче каттыжарын ам шиитпирлеп алган Гана биле Гвиней Республика деп күрүнелер Африка диптиң барыын талакы кезиинде туруп турарлар. Оларның аразы 550 километр хире ырак.

Гана болза Гвиней мугулдурунуң эриинде туруп турар. Чурттуң девискээри 237,8 мүн дөрбелчин километр, тодаргайлаарга Великобританияның девискээринге барык-ла дөмейлежип турар. Чону—5 миллион хире кижи.

Мурнунда англи колония турган Золотой Берег (Алдын Эрик—Ред.) бодунуң хамаарышпас күрүнезин тургузарын чедип алыр үеде—ийи чыл четпес үениң мурнунда Африканың картазынга Гана тывылган. Ооң составынга англи эргеледдин чагыргазынга турган Тогонуң харагалзал девискээри база кирген.

Хамаарышпас Гананың төрүттүнүп тывылганы бүгү африкан улустарның даштыкы кулданыкчыларга улур демиселинге төөгүлүг тиилелге болган. Колониалдыг кулданыгның дөңгүзүн амыызында ап октавлан Африканың бүгү улустарын Гананың үлегери бөгүн сорук кирип турар.

Гана биле Совет Эвилелиниң аразында дипломаттыг харылзаалар тургустунган, ол харылзаалар долу деп эргениң болгаш бот-боттарын хүндүлежириниң үндезининге хөгжүп турарлар.

Хамаарышпас чоруктуң оруунга турувуткаш, Гана национал экономиказының хөгжүдезин чедип ап турар. Чурттуң черден казар байлактар-биле байлак, оларның аразында марганец, алдын, алмаз, боксит әлбек. Бойдус байдалдары көдээ ажылагыйны хөгжүдеринге таарымчалыг. Какаону бүдүрер болгаш дашкаар садыглаар талазы-биле Гана делегейле бирги черни эзлеп турар. Колонизаторларның үнүп чоруткан-ының соонда Гананың улустары боттарының бойдус байлактарын хамаарышпас чоруктуг болгаш догуннаашкынны бүгү тала-биле быжыдарының сорулгаларынга ажыглаар арганы алган.

1958 чылдың апрельде Гананың найыслалы Аккра хоорайга Африканың хамаарышпас күрүнелериниң конференциязы болган, ооң киржикчилери тайбың дээш шиитпирлиг-биле туржурун болгаш колониалдыг кулданыышкындан бүгү африк улустарны хостаарын негээннер. Конференция колониализмге улур демиселге Африканың улустарының чаңгыс-эви болгаш эп-сеткил каттыжыышкыны дээш чаңгыс үн-биле чугаалаан.

Гвиней Республика бо чылдың октябрьның 2-де чарлаттынып турустунган. Национал хамаарышпас чоруктуг күзеп турган Гвинейниң улустары француз чазактың чорудуп турган референдумунуң үезинде конституцияның төлевилелин шиитпирлии-биле буруу шапкан, ол конституцияны өзүгаар ол чуртка колониалдыг чурум херек кырында хевээр арттар ужурлуг турган.

Амгы үеде Гвиней Республиканы хөй-хөй күрүнелер, ооң иштинде өлөөн хөй улуг күрүнелер хүлээп көрген. Чүгле Франция амга чедир бо чаа күрүнени хүлээп көөрүнден ойталакпан турар. Оон туржук, Францияның башкарыкчы бөлүктери аныяк республиканың тускайлан хөгжүлдезиниң оруунга бүгү болдунар шаптараазыннарны онзаштырып турар.

Гвиней Республиканың девискээри—246 мүн дөрбелчин километр, чону—ийи чартык миллион кижи. Административтиг төвү—Конакри хоорай. Чурт болза бананнарны, пальм үзүн, кокос тоорун, кофени болгаш көдээ ажыл-агый продукциязының өске-даа хевирлерин дашкаар үндүр садыглап турар. Гвинейниң чери эң-не янзы-бүрү байлактарлыг —бокситтерниң, демир рудазының, алдынның, алмазтың, оон-даа өскелериниң канчаар-даа аажок улуг шыгжавырлалы болуп турар. Бойдус курлавырлары чурттуң экономиказын хөгжүдеринге таарымчалыг байдалдарны тургузуп турар.

Совет улус Гвиней Республиканың төрүттүнүп тывылганынга изиг байырны чедирип турар. Совет чазак улустарның бот-тускайланырынга эргелин өскерлиш чок камгалап база гвинейжилерниң чөптүг национал чүткүлдерин хүндүлевишаан, хамаарышпас болгаш тускайлаң бот эргелиг болур Гвиней Республиканы болдунуң хүлээп көргенинин дугайын байырлалдыг медеглелде, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы К. Е. Ворошиловтуң Гвиней Республиканың чазааның баштыңы Сек Турга чагаазында чугаалап турар.

Бо ийи күрүнелериниң составынга Барыын Африканың Каттышкан Штаттарының өзээн тургузар дугайында Гананың болгаш Гвиней Республиканың премьер-министрлериниң хүлээп алган шиитпири хосталга болгаш хамаарышпас чорук дээш Африканың улустарының демиселинин улам ыңай калбарарынга улуг ужур-дузалыг болуру чигининг чок. Ол чөптүг демиселге улустарның чаңгыс эвинин быжыгары база Африкада национал-хосталгалыг шимчээшкиннің чаа тиилелгелериниң үндезилели болур.

Барыын Африканың күрүнелериниң хамаарышпас Эвилелинин улустарынга изиг байыр чедирбишаан, совет кижилер хамаарышпас чоруктуг улам ыңай быжыдарының херээнге чечектелиишкиннерни болгаш чаа-чаа чедишкиннерни чедип алырын бүгү сеткил сагыжындан оларга күзеп турарлар. Бодунуң чаагай хосталгалыг демиселинге олар Совет Эвилелиниң болгаш бүгү социалистиг лагерьниң деткимчезин кезээде алыр дээрзин Африканың улустары бүзүреп болурлар.

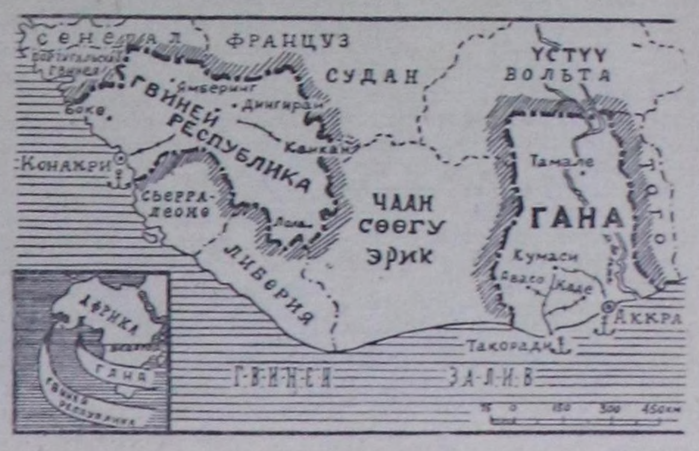

Шин театры

Декабрь 31-де болгаш январь 1-де болур чаа чыл бал-маскарадының биледин баш бурунгаар садып эгелээн.

Школачыларның бал-маскарады январь 3-те болгаш январь 9-та болур.

Хүндүскүнүн 2 шактан кежээкинин 8 шакка чедир театрның кассазындан билеттерни садып ап болур.

ДИРЕКЦИЯ.

Будалыышкынче орук

Санитар чырыдыышкынның Тыва область бажыңы.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторнуң 3 — 62, редакторнуң оралакчызының, иштики информация киллизинин 3 — 88, харыысалгалыг секретарының, культура болгаш амыдырал киллизинин 4 — 98, партийжи амыдырал, пропаганда, үлетпүр болгаш транспорт, көдээ ажыл-агый киллистериниң 3 — 68, чагаа киллизиниң база бухгалтериянның 3 — 65.

ТС—01411. Культура өргелелиниң типографиязы.